

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VYJÁDŘENÍ PODMĚTU V SOUČASNÉ FRANCOUZŠTINĚ (SLOVOSLED, KATEGORIE,
STRUKTURY)
KONTRASTIVNÍ KORPUSOVÁ ANALÝZA

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Autor práce: Julie Grégrová

Studijní obor: Překladařství anglického a francouzského jazyka

2024

Prohlášení

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval(a) pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne.....

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu diplomové práce, panu PhDr. Ondřeji Peškovi, PhD., za veškerou pomoc při tvorbě tohoto textu, především za jeho odborné rady, které mi poskytl a za profesionální vedení.

Anotace

Cílem této práce je poukázat na postavení podmětu ve větě ve francouzském jazyce a jeho roli v ní. Teoretická část konkrétně popisuje základní definici věty a její struktury, také obsahuje jednotlivé typy vět a pořadí prvků ve větě. Těžiště práce spočívá v popisu inverze podmětu a jednotlivých typů. Část praktická pak porovnává konkrétní inverze mezi francouzským s českým jazykem prostřednictvím jazykového korpusu – tedy korpusové kontrastivní analýzy, která ukazuje konkrétní popsání prostředky na vzorových větách z elektronického korpusu Intercorp. Zkoumanými prostředky jsou inverze prezentativní, atributivní a elaborativní.

Klíčová slova: věta, větná struktura, podmět v inverzi, inverze, syntaktická struktura

Annotation

The aim of this thesis is to show the position of the subject in the sentence in French language and its role in it. The theoretical part specifically describes the basic definition of a sentence and its structure, also includes the different types of sentences and the order of elements in a sentence. The focus of the work lies in the description of the inversion of the subject and the individual types of inversion. The practical part compares specific inversions between French and Czech language by means of a linguistic corpus - corpus contrastive analysis that shows the specific means described on sample sentences from the Intercorp electronic corpus. The examined pro-means are presentative, attributive and elaborative inversions.

Key words: sentence, sentence structure, subject in inversion, inversion, syntactic structure

Annotation

L'objectif de ce mémoire est de montrer la position du sujet dans la phrase dans la langue française et son rôle dans celle-ci. La partie théorique décrit spécifiquement la définition de base d'une phrase et sa structure, comprend également les différents types de phrases et l'ordre des éléments dans une phrase. L'accent est mis sur la description de l'inversion du sujet et des différents types d'inversion. La partie pratique compare ensuite des inversions spécifiques entre le français et le tchèque à l'aide d'un corpus linguistique - c'est-à-dire une analyse contrastive de corpus, qui montre les moyens spécifiques décrits sur des phrases échantillons du corpus électronique Intercorp. Les moyens examinés sont les inversions présentatives, attributives et élaboratives.

Mots clés : phrase, structure de la phrase, sujet en inversion, inversion, structure syntaxique

Obsah

ÚVOD	9
Prameny	11
1. Teoretická část	12
1.1. Definice syntaxe	12
1.1.1. Základní definice věty	12
1.1.2. Základní typy vět (a postavení podmětu v nich).....	13
1.1.3. Užití jednotlivých typů vět	14
1.1.4. Tvary vět a jejich konstrukce.....	15
1.1.5. Větné struktury ve francouzštině.....	15
1.1.6. Pořadí prvků ve větě	16
1.2. Co je to podmět?	17
1.3. Postavení podmětu ve větě	18
1.3.1. Postavení zájmenného podmětu	18
1.3.2. Obrácený podmět, přívlastkový podmět a struktura věty.....	18
1.3.3. Postavení nominálního podmětu.....	19
1.3.4. Podmět v infinitivu a neosobní konstrukce	20
1.3.5. Pozice podmětu ve větě bez slovesa	20
1.3.6. Reference implicitního podmětu ve francouzštině	21
1.3.7. Inverze a její vlastnosti.....	21
1.4. Inverze podmětu	22
1.4.1. Slovesné konstrukce s „příponovým“ podmětem	22
1.4.2. Co je to sloveso s „příponovým“ podmětem?	23
1.4.3. Inverze nominálního podmětu.....	24
1.4.4. Nominální podmět v inverzi.....	25
1.4.5. Shoda slovesa s nominálním podmětem v inverzi.....	26
1.4.6. Postavení nominálního podmětu v inverzi	26
1.5. Elaborativní inverze	27
1.6. Stylistická inverze	28
1.7. Atributivní inverze	31
1.8. Lokativní a způsobová inverze	33
1.9. Způsobová inverze	34
1.10. Prezentativní inverze	35
1.10.1. Syntaktické struktury vět s podmětem v nominální inverzi	37
1.10.2. Stylistická inverze a infinitiv	39
1.10.3. Důsledky a užití inverze nominálního podmětu	40
1.10.4. Inverze a délka podmětu	40

1.10.5.	Referent podmětu v inverzi	41
1.10.6.	Diskurzivní postavení podmětu v inverzi	42
1.10.7.	Inverze nominálního podmětu a změna perspektivy	43
1.10.8.	Inverze podmětu a vztahy v diskurzu	44
1.11.	Celkové shrnutí inverze.....	46
1.12.	Struktura věty a postavení podmětu v diskurzu.....	47
1.12.1.	Dislokované struktury	48
1.12.2.	Role prezentativních konstrukcí v diskurzu	49
1.13.	Český pořádek slov	50
1.13.1.	Definice českého podmětu	51
2.	Praktická část.....	52
2.1.	Intercorp	52
2.2.	Úvod do praktické části	53
2.3.	Rekapitulace inverzí.....	54
2.4.	Atributivní inverze v Intercorpu	54
2.4.1.	Příklady z korpusu:	56
2.4.2.	Souhrn typů užití v atributivní inverzi:	63
2.5.	Elaborativní inverze v Intercorpu.....	64
2.5.1.	Souhrn analýzy elaborativní inverze:	69
2.6.	Prezentativní inverze v intercorpu.....	71
2.6.1.	Shrnutí prezentativní inverze:.....	84
Závěr		85
Résumé.....		87
Bibliografie		89

ÚVOD

Jedním z klíčových aspektů ve větné stavbě je postavení podmětu, které má ve francouzštině specifický význam v kontextu inverzních konstrukcí. Tato diplomová práce se zaměřuje na důkladnou analýzu postavení podmětu ve francouzských větách, s důrazem na inverzní jevy, a provádí komparativní studii s češtinou.

Práce je rozdělena celkem na 2 části. V teoretické části se budeme nejprve zabývat základními definicemi souvisejícími s větnou strukturou, slovosledem a rolí podmětu ve francouzském jazyce. Budeme se podrobněji věnovat konceptům jako je syntaktická analýza věty, postavení podmětu ve francouzštině, a význam postavení podmětu v rámci specifických inverzí. Na tyto specifické inverzní konstrukce, které jsou pro francouzštinu běžné, a ve kterých podmět hraje klíčovou roli při změně standardního slovosledu, bude větší zaměření. Tato teoretická část nám poskytne nezbytný rámec pro porozumění praktické analýzy, která je na této teorii založena.

V praktické části naše analýza inverzních konstrukcí probíhá prostřednictvím korpusové lingvistiky, konkrétně s využitím InterCorpu, což je rozsáhlá databáze textů v digitální podobě, která slouží k analýze jazyka a lingvistickým výzkumům. Tento korpus obsahuje velké množství textů v různých jazycích, které jsou uspořádány a uloženy pro použití při studiu gramatiky, slov, frází, a dalších jazykových jevů (v našem případě postavení podmětu ve větě). InterCorp obsahuje párové texty, což nám umožňuje porovnávat gramatické struktury, slovní zásobu, syntagma a jiné jazykové jevy mezi těmito dvěma jazyky. V našem případě to jsou právě inverze podmětu. Tento typ analýzy je klíčový pro naši práci.

Cílem této práce je podrobně prozkoumat, jak inverzní konstrukce ovlivňují umístění podmětu ve francouzštině a jak se tyto jevy liší ve srovnání s češtinou. Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma jazyky spočívá v jejich typologii. Čeština je charakterizována jako flektivní jazyk, zatímco ve francouzštině převažují znaky izolačního jazyka. Pro lepší porozumění lze toto rozlišení interpretovat tak, že čeština je jazyk s vysokou mírou flexe, který často využívá předpon a přípon a má relativně volnou slovosledovou strukturu. Francouzština má na rozdíl od češtiny slovosled pevnější a více fixní. Proto se v naší práci chceme zaměřit na konkrétní příklady a kontexty, ve kterých se inverzní konstrukce v obou jazycích vyskytují, analyzovat a porovnat jaký vliv mají takto odlišné slovosledy na umístění podmětu a strukturu věty.

Věřím, že tato analýza přispěje k lepšímu pochopení slovosledu a struktury obou jazyků a poskytne užitečné poznatky. Důkladná teoretická a praktická analýza postavení podmětu ve francouzštině a jeho srovnání s češtinou může také posloužit k hlubšímu porozumění jazykových kulturologických rozdílů mezi těmito dvěma jazyky.

Prameny

V naší diplomové práci budeme čerpat převážně z rozsáhlého zdroje – *La Grande Grammaire du français*. *La grande grammaire du français* je klíčovým zdrojem pro naši diplomovou práci z několika důvodů. Tato rozsáhlá publikace vznikla díky kolektivní práci 59 lingvistů, jak francouzských, tak zahraničních, mezi nimiž jsou odborníci na francouzskou lingvistiku. Projekt byl iniciován již v roce 2002 pod záštitou CNRS (Národního centra pro vědecký výzkum ve Francii) a DGLFLF (Generální ředitelství pro francouzštinu a jazyky Francie), s podporou mnoha výzkumných laboratoří a univerzit ve Francii a v zahraničí. Poskytuje komplexní a současný pohled na francouzský jazyk v jeho psané i mluvené podobě. Autoři této knihy, Anne Abeillé a Danièle Godard ve spolupráci s Annie Delaveau et Antoinem Gautierem, systematicky mapují vývoj francouzštiny od 50. let 20. století až po současnost.

Jedním z hlavních důvodů pro výběr tohoto zdroje je jeho důkladná analýza jazykových jevů, jejich kontextu a její detailní popis a rozbor syntaxe, který nám umožňuje lépe porozumět struktuře vět a syntaktickým pravidlům v současném francouzském jazyce. Autoři se zaměřují na různé konstrukce vět a vysvětlují, jak se mění postavení podmětu v závislosti na gramatickém kontextu.

Dalším důležitým aspektem je fakt, že tato kniha přináší ucelený přehled současné francouzštiny včetně jejích archaismů, revitalizací a nových trendů. Tato informace je pro naši práci klíčová, protože se zaměřujeme na postavení podmětu v současné francouzštině.

La grande grammaire du français je důvěryhodným zdrojem, který poskytuje ucelený obraz gramatických jevů ve francouzštině. Jeho podrobná analýza je pro naši práci klíčová, protože nám pomáhá lépe porozumět a interpretovat postavení podmětu ve větách francouzského jazyka.

1. Teoretická část

1.1. Definice syntaxe

Syntax je oblastí lingvistiky, která se zaměřuje na strukturu věty a větných členů, a to jak z hlediska jejich formy, tak významu. Studuje vztahy mezi jednotlivými slovy ve větě a mezi samotnými větami. Existují dva hlavní přístupy k analýze syntaxe: závislostní syntax se zabývá skladebními vztahy mezi slovy a jejich významem, zatímco valenční syntax se zaměřuje na strukturu věty kolem určitého slovesného tvaru a jeho schopnosti přijímat další slovní druhy. Syntaxní analýza se snaží porozumět tomu, jak jsou věty konstruovány a jak slouží ke gramatickému vyjádření významu, přičemž věta je považována za základní jednotku komunikace, avšak ne jako jediná možná forma výpovědi. (Houžvičková & Hoffmanová, 2012, str. 76)

1.1.1. Základní definice věty

Samotná věta představuje kombinaci slov, která slouží k vyjádření konkrétní situace nebo události. Uvnitř věty je nejdůležitějším prvkem sloveso, které nám říká, co se děje. Kolem slovesa se poté staví podmět, který udává, kdo jedná, nebo je-li přítomen. Věta také může obsahovat další prvky, jako jsou předměty, přívlastky nebo příslovce, které slouží k rozšíření informace a podrobnějšímu popisu situace. Graficky je věta na začátku vyjádřena velkým písmenem a na konci interpunkčním znaménkem, jako je tečka či jiná interpunkce. Avšak tato povrchová definice nedokáže plně zachytit uspořádání slov ve větě ani jejich vzájemné vztahy. Pro přesnější a komplexnější vysvětlení lze tedy říci, že se věta skládá z posloupnosti slov, která jsou psaná nebo mluvená a řídí se pravidly syntaxe. Tyto pravidla určují, jak se slova ve větě spojují, často propojují podmět s příslušným slovesem a utvářejí strukturu celé věty.

- (1) *Paul court.*
- (2) *Paul mange une tomate.*
- (3) *Ce soir, Paul est triste.*

Příklady obsahují podmět *Paul* a různá slovesa: *courir* **1**, *manger* **2**, *être* **3**. Věty **2** a **3** obsahují další prvky, jako je předmět přímý (*une tomate*), přívlastek (*triste*) či

doplněk (*ce soir*). Z hlediska sémantiky neboli interpretace, věta popisuje situaci, tj. událost ve větách 1, 2 nebo stav ve větě 3.

Tyto dva přístupy, grafický a syntaktický, se mohou shodovat (1), není tomu však za každých okolností. Poslední interpunkční znaménko na konci úseku psaného projevu nemusí nutně ohraničovat větu jako syntaktickou jednotku. V dialogu se odpověď redukována na zdvořilostní formuli 4 píše s velkým písmenem a tečkou, nestačí nám však k vytvoření věty. Stejně tak flexibilita psaného slova někdy umožňuje rozdělit větu na dva grafické segmenty. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.1)

(4) *Merci.*

(5) *D'une sincérité désarçonnante, la comédienne parle sans filtre. Et donc sans filet.*

Věta představuje důležitý prvek, který spojuje jazyk a komunikaci. Je to jednotka, která umožňuje vyjádřit myšlenky a sdělení v rámci různých kontextů. Věta má významnou roli při studiu vztahů mezi strukturou jazyka (morfosyntaxí), způsoby mluvení (řečovými akty) a různými registry jazyka. Skrze analýzu vět můžeme lépe porozumět tomu, jak jazyk funguje a jakým způsobem ovlivňuje naši komunikaci a porozumění. (Delesalle, 1974, p. 45)

Větu lze také popsat jako formu komunikace, která slouží k vyjádření myšlenek a sdělení. Je to nejjednodušší a nejzákladnější jednotka jazyka, která nám umožňuje předávat informace a komunikovat s ostatními. Věta může obsahovat slova, syntagma a výrazy, které jsou organizovány do struktury, aby vyjádřily určitý význam. (Bally, 1944, p.135)

1.1.2. Základní typy vět (a postavení podmětu v nich)

Každé větě lze podle její formy a interpretace přiřadit typ, tzv typ větný. Ve francouzštině obecně rozlišujeme čtyři typy vět: deklarativní (oznamovací), práci, tázací a exklamativní (zvolací). Každý typ věty je založen na sémantických a syntaktických vlastnostech, jako je tvar slovesa, pořadí slov nebo přítomnost určitých slov.

Deklarativní věty jsou obvykle tvořeny slovesem v oznamovacím způsobu (*Il pleut.*) a jsou interpretovány jako věty s logickým smyslem, které mohou být pravdivé

nebo nepravdivé. Právě v těchto větách bude spočívat naše těžiště práce, neboť ve většině případech obsahují podmět (*Marie a lu beaucoup de livres.*).

Věty přací jsou obvykle postaveny kolem slovesa v imperativu (*Entrez!*) nebo v konjunktivu (*Qu'il vienne!*) a vykládají se jako cíle, které se mohou, ale nemusí uskutečnit.

Tázací věty obsahují tázací slovo (*Combien vaut ce livre?*) nebo přísudkové předmětové sloveso (*Est-elle arrivée?*) a jsou interpretovány jako neúplné věty, které vyžadují očekávanou informaci v odpovědi.

Posledním typem jsou věty zvolací, které zahrnují zvolací slovo (*Comme il faut beau!*), s často vysokou mírou expresivity a jsou prezentovány jako pravdivé propozice podle důvěrného přesvědčení mluvčího. (Abeillé & Godard, 2021, Ch. 1.3.)

1.1.3. Užití jednotlivých typů vět

Obecně tedy platí, že z deklarativních vět vzniká tvrzení, z tázacích otázka, z přacích příkaz nebo přání a ze zvolacích vět exklamace. V závislosti na obsahu věty a kontextu mohou tyto typy vět dát vzniknout rozmanitějším aktům, jako je slib nebo výhrůžka. Kromě toho mohou být typy vět odkloněny od svého obvyklého užití, aby daly vzniknout nepřímým řečovým aktům. Mluvčí může například použít tázací větu, která se však obvykle pojí s otázkou, k formulaci příkazu.

Stejně jako věty jednoduché, mohou být i věty vedlejší v závislosti na své formě a interpretaci přiřazeny k jednomu ze čtyř typů, např. k větám v závorce v příkladech níže. Protože se však nejedná o výpovědi, nespojují se s řečovými akty. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.1.3.2.)

(6) *Je pense [que cette décision est courageuse].* deklarativní

(7) *On ne sait pas [quelle est votre décision].* tázací

(8) *On voudrait [que vous preniez une décision].* přací

(9) *J'admire [comme cette décision est courageuse].* zvolací

1.1.4. Tvary vět a jejich konstrukce

Formy nebo tvary vět jsou různé: se slovesem nebo bez něj, jednoduché nebo složené, úplné nebo neúplné. Některé z nich, které jsou specifické a spojené s určitým použitím nebo kontextem, nejsou označeny jako typy samy o sobě, ale jsou rozpoznány jako určité slovesné konstrukce nebo jako určité větné konstrukce.

K prvním patří pasivní **10** nebo neosobní konstrukce **11** a k druhým tzv. rozdělené **12** nebo dislokované věty **13**. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.1.3.3.)

- (10) *La maison est envahie par les souris.*
- (11) *Il s'est produit un phénomène curieux.*
- (12) *C'est Paul que nous aurions dû inviter.*
- (13) *Ton frère, on ne le voit plus.*

1.1.5. Větné struktury ve francouzštině

Existují tři základní větné struktury: věta slovesná, tvořená slovesem a podmětem **14**, věta slovesná bez podmětu, s rozkazovacím způsobovým slovesem **15**, a nakonec věta bez slovesa, tvořená jinou tzv. predikativní kategorií. Predikativní kategorie může být realizována různými slovními druhy, včetně adjektiv, podstatných jmen, zájmen nebo dokonce příslovcí. Tento termín je v lingvistice používán k popisu slov nebo slovních skupin, které mají funkci vyjadřovat vlastnosti, stavy nebo charakteristiky podmětu nebo objektu ve větě. Tyto prvky tedy poskytují informace o tom, jaký je podmět nebo předmět ve větě, ale nevyužívají k tomu sloveso, které by vyjadřovalo činnost nebo stav.

Ve skutečnosti mohou roli zastávat jiná slova nebo jiné syntagma, která se obvykle přisuzuje slovesu nebo slovnímu spojení. Tuto roli hraje například adjektivní syntagma (*vraiment magnifique*) **16** nebo předložkové syntagma (*en scène*) **17**, a proto se kombinují s prvkem v předmětové funkci (*ce sac, tous*). Jsou to predikáty, tj. mohou se stejně jako slovesa spojovat s podmětem a popisovat určitou situaci. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.1.2.1.)

- (14) *Ce sac est magnifique.*
- (15) *Entrez donc en scène!*
- (16) *Vraiment magnifique, ce sac.*
- (17) *Tous en scène!*

1.1.6. Pořadí prvků ve větě

Ve francouzštině je uspořádání prvků ve větě řízeno pravidly závislými na jejich kategorii a funkci. Věty jsou konstruovány tak, že podmět (*Paul*) následuje za slovesem (*apprend*), které samo předchází svému rozvíjejícímu větnému členu (*ses leçons*) podle kanonického postupu, jak je uvedeno v příkladu **18|19**. Prvky, které plní doplňkovou funkci, jako jsou příslovce (*généralement* a *correctement*) v příkladu 18|19, jsou obvykle volitelné a flexibilní.

- (18) *Généralement, Paul apprend ses leçons correctement.*
- (19) *Paul apprend correctement ses leçons, généralement.*

Ačkoli podmět obvykle stojí před slovesem, v některých větách to může být obráceně (viz. příklady). V tázací větě, jako je **20**, podmět (*Paul*) obvykle následuje za slovesem. Ve větě **21** může zájmenný podmět *vous* stát před slovesem nebo se připojit k jeho pravé části **22**.

- (20) *Comment va Paul?*
- (21) *Vous avez l'heure?*
- (22) *Avez-vous l'heure?*

Obecně platí, že se doplňky vět nacházejí za slovesem, avšak v některých případech mohou předcházet slovesu, pokud odpovídají zájmenům, jako je *la* ve větě **23**. V dílčích otázkách může být doplněk (*à qui*) umístěn za slovesem, můžeme ho také nazývat postverbální **24**, v závislosti na vybraném kontextu, jako je ve větě **25**. Ve zvolací větě **26** je *quelle chance* umístěno na začátku věty a plní tedy funkci extraktu, který odpovídá doplňku *avoir*. Uvedené věty **20**, **22**, **23** a **26** mají nekanonické pořadí, což znamená, že věty **20**, **25** a **26** jsou v takzvané extrakci, kdy jsou slova umístěna mimo běžné pořadí slovesa a doplňků ve větě. (Abeillé & Godard, 2021, 17.1.)

- (23) *Paul la mange.*

- (24) *Paul pense à qui?*
(25) *À qui pense Paul?*
(26) *Quelle chance vous avez?*

1.2. Co je to podmět?

Pokud bychom měli pro podmět poskytnout přesnější definici, mohla by znít následovně: podmět věty často není použit k zavedení nového referenta, ale spíše k zakódování referenta, který je již čtenáři známý, a který je tedy ve formě zájmena. To naznačuje, že podmět věty může sloužit k identifikaci již známé entity než k představení něčeho nového. Vlastními slovy, podmět věty v jazyce často nechce poukázat na novou věc, ale spíše odkazuje na něco, co je nám již známo. Když tedy použijeme ve větě podmět, často se nezmiňujeme o něčem úplně novém, ale spíše opakujeme něco, o čem už jsme se dříve zmiňovali. (Ashby, 1999, str. 481)

Při zkoumání tohoto konceptu se často setkáváme s otázkami ohledně toho, jak se entity vztahují k určitým činnostem a jakým způsobem je v jazyce reflektujeme. Podmět, jako jedna z klíčových složek věty, nám umožňuje určit, o kom nebo o čem se hovoří, a jak je tato entita propojena s akcemi nebo vlastnostmi vyjádřenými výrokem. (Danon-Boileau, 1989)

Význam podmětu ve větě však není vždy tak jednoduchý, jak by se mohlo zdát na první pohled, a jeho interpretace může záviset na povaze slovesa a jeho významu ve větě. Pro většinu lidí je "sujet" nejprve chápán jako gramatický termín, který by průměrný Francouz pravděpodobně definoval jako "ten, který vykonává akci". Tato definice ale selhává v případech, jako je "*il souffre*" (on trpí), "*il est avocat*" (je právník) nebo "*il est puni*" (je potrestán), kde podmět nevykonává akci, ale spíše vyjadřuje stav. Druhý význam "sujet" se objevuje v kontextu diskuse či debaty a je mnohem širší než jeho gramatický význam ve větě. Zde se používá termín "topic" nebo ve francouzštině "thème", což posouvá pojetí podmětu mimo úzký syntaktický rámec. Tím se umožňuje diskutovat o širších aspektech než jen o jednoduché gramatické roli podmětu ve větě.

Pojetí podmětu tedy může být komplikovanější, zejména když vezmeme v potaz samotné sloveso věty. Pokud je sloveso akčního charakteru, jako například "čte", pod-

mět často odpovídá agentu, tedy osobě nebo entitě, která provádí danou akci. To znamená, že podmět "Jan" v případě věty "Jan čte knihu" skutečně provádí čtení. Na druhou stranu, když sloveso vyjadřuje spíše stav nebo situaci, než konkrétní akci (např. "je", "má", "trpí"), interpretace podmětu může být odlišná. V těchto případech se často používá sloveso "*faire*" (dělat) jako obecný způsob vysvětlení toho, co se děje. Například ve větě "*L'homme souffre*" (Muž trpí), kde "*l'homme*" není přímým vykonavatelem akce trpění, ale spíše osobou, která je ve stavu trápení. (Martinet, 1985, str. 209)

1.3. Postavení podmětu ve větě

1.3.1. Postavení zájmeného podmětu

Pokud je podmět ve francouzštině považován za „slabé zájmeno“, jeho analýza se liší podle toho, zda je umístěno před slovesem **27** nebo za ním **28**. Tyto rozdíly ovlivňují pravopis a způsob připojení ke slovesu. Ve větě **28** je zájmeno připojeno jako přípona ke slovesu. Tímto se nejedná jen o změnu pozice, ale také o změnu statusu a funkce zájmena ve větě. V příkladu **27** zájmeno slouží jako podmět, zatímco v příkladu **28** se jedná o přívlastek, tudíž nemá žádnou syntaktickou funkci, i přesto, že je interpretováno jako podmět. Nominální podmět a zájmenná přípona mohou být kombinovány, jak můžeme vidět na příkladu **29**. Tento jev je někdy označován jako komplexní inverze, toto označení není však úplně správné, jelikož podmět *Paul* je na své obvyklé pozici. Jejich pozice jsou tedy odlišné, jelikož zájmenná přípona musí být vložena mezi přičestí pomocné a minulé, zatímco zvratný podmět musí následovat za přičestím, jako je v příkladu **30**.

(27) *On sait le prix du coussin à l'avance.*

(28) *Que sait-on de lui?*

(29) *Paul est-il venu?*

(30) *Quand est venu Paul? / Quand est Paul venu?*

1.3.2. Obrácený podmět, přívlastkový podmět a struktura věty

Obrácený podmět a přívlastkový podmět se můžou ve francouzštině vyskytovat ve stejných konstrukcích, jako je částečný tázací podmět **31**, nebo vsuvka **32**. Nejčastěji se však vyskytují v různých konstrukcích jako je vedlejší věta tázací **34**, komparativní

nebo vztažná v **35**, které umožňují pouze nominální inverzi. Naproti tomu úplná tázací věta umožňuje pouze zájmenný přívlastek **33**. Syntaktická struktura podmětové věty je také odlišná od slovesa s předmětovým přívlastkem.

- (31) *Où va-t-elle? | Où va Marie?*
- (32) *Il pleuvra, disait-il. | Il pleuvra, disait Paul.*
- (33) *Vient-il demain? | Vient Paul demain?*
- (34) *Je sais où va-t-elle. | Je sais où va Marie.*
- (35) *Voici ce que disait-elle. | Voici ce que disait Marie*

1.3.3. Postavení nominálního podmětu

Existuje několik typů inverze nominálního podmětu. Takzvaná elaborativní inverze se týká „dlouhého podmětu“, včetně přívlastku **36**, doplňku **37** nebo vedlejších vět **38**. Nemusí být nutně doprovázena antepozicí jiného prvku a sloveso může být na začátku věty, jako v příkladu **37**.

- (36) *Passent bien l'écran [les gens qui sont maigres].*
- (37) *Chemine, sous-jacente, [l'idée que la civilisation et les voyages ont seuls permis l'extension du fléau contre.....]...*
- (38) *On été écartés des hommes sandwich peints, [les charentaises, les rouleaux de papier à usage...]...*

Tzv. stylistická inverze se naproti tomu týká všech podmětů a počítá s vyčleněným prvkem na začátku věty, jako je tomu u příkladů **40** a **42**. U částečné tázací věty mohou být podmět a doplněk prohozeny, viz věty **39** a **40**. V deklarativních větách může být předložková věta **42** přemístěna snadněji, než nominální podmět **44**.

V případech **39**, **41** a **43** odpovídá postavení podmětu tzv. kanonickému pořadí, neboli podmět + sloveso + komplement. V případech **40** a **42** je podmět obrácený a komplement je v tzv. antepozici.

- (39) *[Paul] lit quel livre?*
- (40) *Quel livre lit [Paul]?*
- (41) *[Le sol rouge] s'étend au premier plan*
- (42) *Au premier plan s'étend [le sol rouge].*
- (43) *[Le domestique furieux] abaissa la barre de la porte.*
- (44) **La barre de la porte abaissa [le domestique furieux].*

1.3.4. Podmět v infinitivu a neosobní konstrukce

Slovesná skupina ve tvaru infinitivu (GV inf.) je skupina slov, která má jako jádro sloveso v infinitivu. V rámci skupiny slovesné ve tvaru infinitivu můžeme kromě infinitivu nalézt různé rozšíření tohoto slovesa, které může například plnit funkci přímého předmětu, nepřímého předmětu, přívlastku či podmětu. Ve většině případech se infinitivní podmět **45** anebo předmět **47**, vyskytuje jako formální až dokonce neobratný. Máme tendenci se spíše naklánět k neosobní podmětové konstrukci, jako je tomu u **46** a **48**, v nichž je infinitiv a vedlejší věta analyzována spíše jako doplněk než samotný podmět. (Abeillé & Godard, 2021, 17.1.2.2.)

(45) *[Peindre un chef-d'oeuvre] n'est pas facile.*

(46) *Il n'est pas facile [de peindre un chef-d'oeuvre].*

(47) *[Que le SAMU ne puisse pas venir tout de suite] arrive parfois.*

(48) *Il arrive parfois [que le SAMU ne puisse pas venir tout de suite]*

1.3.5. Pozice podmětu ve větě bez slovesa

Obecně lze říci, že podmět bez slovesa je ve větě více mobilní, tedy může být umístěn na různých pozicích. Věta tak může být stavěna buď kolem adjektiva **49**, **50** adverbia **51**, dále kolem předložkového syntagma **52**, **53**, které bývá většinou v čele věty, nebo nominálního syntagma, které je v tomto případě považován za podmět. Toto syntagma se může nacházet buď na začátku věty **49**, **51**, **53**, tedy v čele, nebo se naopak vyskytuje na konci **50**, **52**. Jinými slovy, ve větě bez slovesa může být podmět umístěn buď před, nebo po hlavním vyjádření. Tento jev nám ukazuje na flexibilitu ve struktuře francouzských vět.

(49) *Superbe, [ce concert].*

(50) *[Ce concert], superbe.*

(51) *Combien [le café]?*

(52) *[Tous] en scène!*

(53) *En scène [tous]!*

1.3.6. Reference implicitního podmětu ve francouzštině

Ve francouzštině také existují určité konstrukce, kde je subjekt implicitní a obecně odkazuje na podmět hlavní věty. Příklady: „*En lisant le journal, je me suis endormi*“ nebo „*Lisant le journal, je me suis endormi*“. V těchto příkladech můžeme vidět, že je implicitní subjekt těchto participiálních konstrukcí („*lisant*“) shodný s explicitním subjektem hlavní věty („*je*“). V těchto větách vystupuje konstrukce jako doplněk hlavního slovesa a odkazuje na podmět hlavní věty. Tedy podmět, který čte noviny, je totéž jako podmět, který usíná. Tyto konstrukce můžeme nazvat jako participiální konstrukce, což jsou syntagmata, které obsahují sloveso ve formě, která nevyjadřuje konkrétní čas (například právě „*lisant*“) a běžně se používají k vyjádření současně probíhajících akcí.

Uvedli jsme si základní příklady, nyní uvedeme příklady obsahující dva argumenty ve větě: „*En sortant du théâtre, j'ai vu Jean*“ nebo „*Sortant du théâtre, j'ai vu Jean*“. I zde particip *sortant* odkazuje na podmět hlavní věty ("je"). Podmět, který vychází z divadla, je tedy stejný jako podmět, který vidí Jeana. Tato teorie a příklady tedy potvrzují, že v participiálních konstrukcích obecně platí pravidlo, že podmět participia zároveň odpovídá podmětu hlavní věty. Tento jev obecně nazýváme koreference podmětů, což znamená, že v jedné větě mohou koexistovat dva podměty, kdy jeden z nich není vyjádřený přímo. Přesněji řečeno je vyjádřen skrze participiální sloveso. (Sandberg & Egerland, 2009, str. 320)

1.3.7. Inverze a její vlastnosti

Ve francouzštině se často setkáváme s obráceným neboli inverzní podmětem, kdy je podmět umístěn za slovesem. Tento jev je typický pro různé konstrukce, jako jsou například tázací věty, vztažné věty, rozštěpené konstrukce a věty s předložkami. Existují však rozdíly mezi podměty umístěnými před a za slovesem. Preverbální podměty mají některé specifické vlastnosti, které se liší od postverbálních podmětů. Jelikož podmět v inverzi sdílí některé charakteristiky jak oběma těmito konstrukcemi, je otázka jeho gramatické a syntaktické funkce složitější, než se zdá na první pohled. (Olivier Bonami, 1999, str. 1.2)

1.4. Inverze podmětu

Pojem inverze podmětu se používá ve francouzské gramatické tradici pro označení výskytu členu na pravé straně od slovesa. To je případ *elle* v příkladu **54**, *Marie* v příkladu **56** a **57**, *Marie et ses trois filles* v příkladu **55**.

(54) *Marie est-elle invitée?*

(55) *Sont invitées Maries et ses trois filles.*

(56) *Qu'est-ce qu'a pensé offrir Marie à son père?*

(57) *Alors entra Marie.*

Popisy francouzštiny provedené v rámci generativní gramatiky a pak obecněji různých současných lingvistických teorií vedly ke shodnému výsledku: inverze podmětu není homogenní jev, navíc to není jev, který by se dal analyzovat jako čistý a jednoduchý problém slovosledu, ale jako lineárního přeskupení funkčních složek věty. (Maradin, 2018, str. 1)

1.4.1. Slovesné konstrukce s „příponovým“ podmětem

Téma konstrukcí s příponovým podmětem ve francouzštině se zabývá možností, jak přidat tzv. "proforme faible" k určitým slovesům, a to buď k slovesům v indikativu nebo v subjunktivu. Tyto proformy mohou být různých typů, včetně osobních zájmen (*Partent-ils, partons-nous, venez-vous, Viens-tu*), neurčitého zájmena "on" (*Peut-on entrer?*) a ukazovacího zájmena „ce“ (*Est-ce vrai?*). Tyto proformy jsou připojeny ke slovesu jako přípony, a ve francouzštině je nazýváme "suffixées". Tyto konstrukce mohou být interpretovány jako samotný podmět ve větě nebo se mohou shodovat s podmětem nominálním (*Paul vient-il?*).

Tyto konstrukce jsou také omezené na určité typy vět. Mezi ně patří věty tázací přímé (*Vient-il?*) i nepřímé (*Où vas-tu?*), zvolací (*De quelle énergie fait-il preuve!*), deklarativní s počátečním adverbium (*Ainsi / Peut-être avons-nous perdu la guerre*), věty přací v subjunktivu (*Puisse-t-il vous entendre*), vedlejší věty přípustkové (*J'ai besoin d'un fil, si mince fit-il*), podmiňovací (*Viendrait-il, je ne le recevrais pas*) nebo časové (*A peine est-il entré, il se couche*), a nakonec vložené věty neboli vsuvky (*Paul viendra, dit-il*).

1.4.2. Co je to sloveso s „příponovým“ podmětem?

Jedná se o slovesnou konstrukci ve francouzštině, kde se tzv. slabá osobní proforma, kterou považujeme za podmět, připojuje ke slovesu jako přípona. Tato konstrukce se používá většinou v indikativu **58** či v subjunktivu **59**, a umožňuje flexibilní umístění podmětu ve větě. Tato konstrukce je kompatibilní s proformou nacházející se před slovesem, která může být interpretována jako doplněk **60** nebo zvrtné zájmeno **61**.

(58) *Viendras-tu ?*

(59) *Fuit-il ministre, il ne rentrerait pas.*

(60) *Nous cachez-vous quelque chose?*

(61) *S'est-elle évanouie?*

Pokud se jedná o třetí osobu nebo množné číslo, proforma se může připojit k nominálnímu podmětu před slovesem, přičemž se s ním ale musí shodovat v rodě, čísle a osobě. Například "*Paul vient-il?*" nebo "*Peut-être Marie viendra-t-elle.*". Tato proforma je považována za příponu, která je připojena ke slovesu, a nemůžeme jí definovat jako samostatný prvek ve větě. Tím se liší od zájmen nebo podmětu. Například ve větě "*Viendras-tu?*" se proforma nachází přímo za slovesem "viendras" a není výslovně oddělena. Naopak ve větě "*Tu viendras*" je podmět (tj. "tu") samostatným slovem/prvkem. Pokud je podmětem silná forma zájmena (např. "*D'où vient cela?*"), není zahrnuta do slovesa a její inverze tak závisí na podmětu.

Tato konstrukce může být použita také s neosobními konstrukcemi „*il*“ (např. "*Pleut-il encore?*") nebo s tvary "ce" nebo "on", avšak v tomto případě není možné mít podmět před slovesem, s výjimkou osobního užití "on" (tj. "nous").

Pokud jde o grafickou podobu a výslovnost slovesa s připojeným sufixem(příponou), proforma se připojuje k slovesu pomocí spojovacího prvku (tzv. „spojovník“) a pokud sloveso končí samohláskou (tj. "il, ils, elle, elles, on"), připojuje se tzv. eufonické *t* (které se píše mezi sloveso a připojenou proformu). „Liaison“ neboli vázání je ve výslovnosti nezbytné. (Abeillé, Godard, 2021, ch.17.2.1.)

1.4.3. Inverze nominálního podmětu

Při nominální inverzi se podmět nachází za slovesnou skupinou (tj za vyčasným slovesem a jeho přičestím) v příkladu **62**. Tento typ inverze se může vyskytovat jak u hlavních vět, tak u vět vedlejších. Nominální inverze se vyskytuje v opravdu velkém množství případů: v hlavních větách, jejichž iniciální pozice je obsazena předložkovou skupinou (**63**) nebo příslovcem (**64**), nebo jejichž iniciální pozice je prázdná (**65**) v částečných přímých tázacích větách (**66**), ve větách vložených neboli vsuvkách (**67**) a ve velkém množství vztažných vět (**68**), částečné nepřímé tázací věty (**69**), rozštěpené věty (**70**), věty předmětné (**71**) a v široké škále příslovečných vět (**72**). (Lahousse, 2003)

- (62) *Alors est arrivé Jean.*
- (63) *De la surface de cet océan morose émergent de surprenant îlots.*
- (64) *Je m'inscrivis au club de tennis de Vaucelles. Là se nouaient des idylles avec des jeunes filles en soquettes et jupe plissée blanche.*
- (65) *Enfin, un grand vent fait bouger les rideaux: paraît Chantal.*
- (66) *Car, à qui ressemble le père Kihan, vu de dos dans la nuit En pareille occurrence, Bep voulait que fût déjouée cette prétention des sans-pareil à nous distinguer (...).?*
- (67) *« De quel parti es-tu ? » demanda Basson.*
- (68) *Certainement, Normand était fier de l'intérêt que lui portait Gérard.*
- (69) *Dans un italien trébuchant, elle lui expliqua son désir de savoir quand partait l'autobus pour la grande ville.*
- (70) *C'est souvent dans ce sens que fonctionne la destruction, à cause de cela que (...)*
- (71) *En pareille occurrence, Bep voulait que fût déjouée cette prétention des sans-pareil à nous distinguer (...).*
- (72) *Oublié le ressentiment des remplaçants, l'impatience des jeunes, quand arrive, vers midi, le journaliste.*

Inverze nominálního podmětu označuje různé jazykové konstrukce, kde se podmět nachází v neobvyklé pozici za slovesem. Existuje několik typů této inverze, zahrnující elaborativní inverzi, která umísťuje podmět za sloveso ve většině případů; stylistickou inverzi, typickou pro tázací, zvolací a relativní věty; atributivní inverzi, kdy se

adjektivum nachází před slovem, ke kterému se vztahuje (například „*Grande est ma douleur*“); lokativní inverzi, která přesouvá předložkovou frázi na začátek věty (například „*Sur la place se dresse une cathédrale*“); způsobovou inverzi, která umísťuje adverbium na začátek věty (například „*Ainsi procède le stratège avisé*“); prezentativní inverzi, která se vyskytuje s některými intransitivními slovesy (například „*Alors apparut un soldat*“) a inverzi s vloženými větami, kde se vložená věta umísťuje před hlavní větu („*Bernadette, dit Marie, est venue*“) nebo v hypotetických konstrukcích (například „*Bernadette, pensait Marie, viendra demain*“) Můžeme tedy obecně konstatovat, že je tento jev charakterizován různorodostí a komplexitou v rámci francouzské syntaxe. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.17.2.2.)

Je také důležité mít na paměti a uvažovat o široké škále různých forem inverze s podmětem ve větě. Uvedené příklady jsou jen malým vzorkem této rozmanitosti, kde má každá forma inverze své vlastní charakteristiky. (Gournay, 2016, str. 169)

1.4.4. Nominální podmět v inverzi

Pokud se obecně podmět vyskytuje za slovesem, říkáme, že je podmět v tzv. inverzi (**73|75**) to znamená, že se nachází v „nekanonické pozici“.

(73) *Alors entra un soldat.*

(74) *Alors un soldat entra*

(75) *Quelle chance a Paul!*

(76) *Quelle chance Paul a!*

Inverzní nominální podmět může také být podstatné jméno vlastní **77**, samostatné zájmeno **78|79** nebo vztažná věta bez antecedentu, tzn. nemá předchozí slovo nebo frázi, na kterou by se odkazovala. **80**. (Abeillé & Godard, 2021, Ch. 17.2.2.1.)

(77) *Puis est rentrée [Marie].*

(78) *Ensuite n'est rentré que [toi].*

(79) *À quoi sert [cela]?*

(80) *Viendra [qui veut]!*

1.4.5. Shoda slovesa s nominálním podmětem v inverzi

Sloveso se shoduje v čísle se podmětem v inverzi, pokud je podmět nominální **81|82**, je sloveso vždy ve třetí osobě. Je-li podmětem silné zájmeno první nebo druhé osoby, sloveso zůstává ve třetí osobě **84**, přičemž se shoduje se stejným preverbálním podmětem **83**. Pokud tedy máme větu, která začíná slovesem (neboli se vyskytuje v inverzním slovosledu), za kterým následuje podmět, sloveso se s ním ve většině případech shoduje, bez ohledu na to, zda je podmět jméno, syntagma nebo zájmeno.

- (81) *Quand arrivera le nouvel élève?*
- (82) *Quand arriveront les nouveaux élèves?*
- (83) *Ce soir, moi seul viendrai.*
- (84) *Ce soir ne viendra que moi / ne viendrai que moi.*

Ve větách s inverzí, kde se podmět nachází za slovesem, se zvrtná slovesa shodují s odpovídajícím podmětem **86|87**, na rozdíl od zvrtných sloves ve větě s preverbálním podmětem **85**.

- (85) *C'est un endroit où seul toi te baignes.*
- (86) *C'est un endroit où ne se baigne que toi.*
- (87) **C'est un endroit où ne te baignes que toi.*

1.4.6. Postavení nominálního podmětu v inverzi

Ve složených časech následuje nominální inverzní podmět pomocné sloveso a minulé příčestí **88|89** a v pasivu příčestí pasivní **90|91**.

- (88) *Quand est partie Marie?*
- (89) **Quand est Marie partie?*
- (90) *Seuls seront reçus les députés suivants.*
- (91) **Seuls seront les députés suivants reçus.*

Může následovat za slovesným komplementem (**92|93**), nebo před ním, s výjimkou elaborativní inverze, která vyžaduje, aby následoval za komplementem (**94|95**). (Abeillé & Godard, 2021, 17.2.2.1.)

- (92) *Quand parlera [Marie] [aux enfants]?*
- (93) *Quand parlera [aux enfants][Marie]?*

- (94) *Recevront [leur diplôme] les étudiants suivants: ...*
(95) **Recevront les étudiants suivants [leur diplôme]: ...*

1.5. Elaborativní inverze

Elaborativní inverze, nazývána také jako enumerativní či délková, umisťuje nominální podmět na konec věty, konkrétně tedy za slovesný komplement **96**. Podmět se obecně vyskytuje v množném čísle, ale můžeme se s ním setkat i v čísle jednotném, jak lze vidět v příkladu **97**. Elaborativní inverze se taktéž vyskytuje ve vedlejších větách **98**. Nezabraňuje ani výskytu typu slovesa, či přítomnost určitých komplementů. Je kompatibilní s přímým nominálním komplementem, či s nominálním atributem.

Sloveso nemusí být nutně první složkou ve větě. A jako v jakékoliv jiné větě ho může předcházet souřadící spojka, příslovce nebo předložkové syntagma.

Obecně je podmět v inverzi považován za dlouhou nebo složenou větu, to znamená s vícero složkami. Často se s ním setkáváme také v právních předpisech a nařízeních. Obrácený podmět je obvykle určitý **96|97**, ale neurčitý se může několika málo případech vyskytovat taktéž **98**, pokud má specifický výklad.

- (96) *Seuls étaient encore commercialisables, en 1953, [l'okoumé, le acajous, les faux acajous, le limbo, le doussié et l'azobé, tous bois de grande qualité].*
(97) *Dans ce but furent créés [l'institut national des appellations d'origine des vins et eaux-de-vide et l'institut des vins de consommation courante].*
(98) *Ont été condamnées à la prison ferme [dix représentants syndicaux].*

Věta v elaborativní inverzi specifikuje prvky spojené se slovesným predikátem a předpokládá, že alespoň jeden z nich je přítomen. Podmět v inverzi zahrnuje zúčastněné prvky, aniž by musely být nutně kompletní. Je tedy kompatibilní s příslovečnými výrazy jako *entre*, *autre* nebo *notamment* **99**. Obrácený podmět může být také spojen s příslovci jako *aussi* nebo *également*, která předpokládají existenci dalších členů v rámci celku **100**. Je též možné použít výrazy *seul* nebo *seulement*, aby byla věta kompletní **101**.

- (99) *Sont entre autres acceptés [les chèques bancaires et les chèques restaurant].*

(100) *La carte de crédit est acceptée. Sont également acceptés [les chèques bancaires et le chèques restaurant].*

(101) *Est seule | seulement acceptée [la carte de crédit].*

Z obecného hlediska se elaborativní inverze v negativních větách tvoří velmi složitě **102**. Na slovesném predikátu se totiž musí podílet alespoň jeden prvek, a determinant *aucun* je problematický **103**. Negace je možná za podmínek, pokud jsou zapojeny další prvky. Například **104** implikuje, že jiné druhy dřeva jsou stále prodejné (*commercialisables*), a **105** naznačuje, že jiné spotřebiče mohou normálně fungovat. Totéž platí pro ustálený výraz *n'est pas...qui veut* **106**, ve vztažné větě je v tomto případě *qui veut* výrazem považovaným za podmět v inverzi. (Abeillé & Godard, 2021. Ch.17.2.2.2.)

(102) **Dans cette entreprise, n'ont pas été augmentés depuis dix ans [les caissières et le chauffeurs].*

(103) **Sans électricité, ne pouvait fonctionner normalement [aucun dispositif de sécurité].*

(104) *Par décision du 8 mai, ne sont plus commercialisables [l'acajou ou l'okoumé].*

(105) *Sans électricité, ne pouvait pas fonctionner normalement [ni les ascenceurs ni les caméras de surveillance].*

(106) *N'est pas Shakespeare [qui veut].*

1.6. Stylistická inverze

Tato inverze, která je obvykle volitelná a objevuje se v tázacích **107** či zvolacích větách **108**. Může se vyskytovat i ve vedlejších větách, které jsou vztažné **109** nebo komparativní **110**. Na rozdíl od elaborativní inverze je tato inverze slučitelná s negací, což znamená, že může být použita i ve větách s negací, aniž by to ovlivnilo gramatickou správnost.

(107) *Marie parlera quand? | Quand parlera Marie?*

(108) *Quelle chance Paul a! | Quelle chance a Paul!*

(109) *C'est là [où les enfants ne doivent pas aller]. | C'est là [où ne doivent pas aller enfants].*

(110) *Elle marche [comme sa mère marchait]. | Elle marche [comme marchait sa mère].*

Ve francouzštině podmět ve stylistické inverzi nemá pevně stanovenou pozici. Jeho umístění většinou závisí na různých členech slovesa, ke kterým se podmět vztahuje. Zajímavostí je, že i mezi slovesnými komplementy v infinitivu, kde je též podmětem, může docházet k variaci. To znamená, že v těchto konstrukcích ve francouzštině může být umístění podmětu flexibilní a měnit se podle kontextu a vyjádření slovesa. Jednotlivé možnosti jsou ilustrovány níže. (Maradin, 2018, str. 20)

(111) *L'examen qu'a cru devoir prescrire à Marie en urgence l'interne de service.*

(112) *L'examen qu'a cru devoir prescrire l'interne de service à Marie en urgence.*

(113) *L'examen qu'a cru devoir prescrire à Marie l'interne de service en urgence.*

Ve větě se stylistickou inverzí se mohou vyskytovat všechna slovesa. Sloveso může být v činném či trpném rodě, a může být přechodné (tranzitivní) nebo nepřechodné (intransitivní).

Podmět v inverzi ve francouzštině může být použit společně s předložkovým komplementem za slovesem a může se s ním v určitých případech zaměňovat. **114|115** To znamená, že můžeme mít větu, kde je podmět umístěn za slovesem a následuje za ním předložkový komplement, nebo větu, kde jsou tyto prvky naopak obráceny. Například věta "Quand parlera Marie aux étudiants?" a věta "Quand parlera aux étudiants Marie?" jsou obě správně. Nicméně, referenční nominální komplement není v inverzi možný, což je rozdíl oproti elaborativní inverzi. To znamená, že ve větě jako "Quand lira ces livres Marie?" použití referenčního nominálního komplementu není možné a tím pádem tato konstrukce není gramaticky správná **116**.

(114) *Quand parlera Marie [aux étudiants]?*

(115) *Quand parlera [aux étudiants] Marie?*

(116) **Quand lira [ces livres] Marie?*

Stylistická inverze v tázacích a zvolacích větách

Jak již bylo zmíněno, stylistická inverze je možná u tázacích vět, jedná se však o tázací věty zjišťovací, nikoli doplňovací. Tázací slovo nebo složka se musí nacházet na začátku věty, nikoli v kanonické pozici za slovesem.

K jejímu vytvoření se tedy používají tázací slova jako jsou *est-ce que*, *qu'est-ce que* **117** nebo *où est-ce que* **118**. Zároveň se pojí se slabými tázacími zájmeny jako jsou *que* **119** a *quel* **120**.

(117) *Qu'est-ce que fera Marie? | Qu'est-ce que Marie fera?*

(118) *Où est-ce que va Marie? | Où est-que Marie va?*

(119) *Que fait Marie? | *Que Marie fait?*

(120) *Quelle est la température? | *Quelle la température est?*

Podobně se také stylistická inverze vyskytuje u zvolacích vět ve spojení se slovy jako jsou: *combien* **121**, *que* **122|123** nebo *quel* **124**. U *Comme*, *ce que* a *qu'est-ce* je inverze vzácnější a omezuje se na stupňovatelná slovesa: tak je tomu u obrazného užití se slovesy *couter* **125** a *peser (à quelqu'un)* **126**.

(121) *Combien sont arbitraires en ces choses les convention de la pudeur!*

(122) *Que de problèmes fait éclater chacun de ces mots!*

(123) *Que me pèsent toutes ces réunions!*

(124) *Quel souvenir amer lui laissait cette aventure!*

(125) *Ce que me content ces réunions incessantes!*

(126) *Comme me pèsent ces réunions incessantes!*

Jak již zmíněno, stylistická inverze je možná u tázacích a zvolacích vět, avšak pod podmínkou, že budou věty na začátku věty obsahovat tázací, či zvolací slovo, nikoli spojovací, jako je *si* nebo *que*.

(127) *Je me demande [à qui parlera Marie].*

(128) *Je comprends [combien a souffert Marie].*

(129) **Je me demande [si parlera Marie].*

(130) **Je comprends [qu'a tant souffert Marie].*

Interpretace vět ve stylistické inverzi

Na rozdíl od jiných typů inverze má věta se stylistickou inverzí stejnou interpretaci jako věta s preverbálním podmětem. Zejména ji lze použít se slovesem, které přiřazuje podmětu roli činitele **131**, nebo mu přiřazuje určitou stabilní vlastnost **132|133**. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.17.2.2.3.)

(131) *Le moteur [qu'a réparé mon ami] marche bien maintenant.*

(132) *Je suis surpris par les langues [que connaissent mes étudiants].*

(133) [*Aussi maladif que soit Paul*], *il résiste très bien à l'effort prolongé.*

1.7. Atributivní inverze

Ve větě s podmětovým atributem se mohou některá přídavná jména vyskytnout na začátku věty a ovlivnit tak inverzi podmětu **134|135**. Tuto inverzi nazýváme atributivní, či predikativní, a je po většinou závazná **136**. Sloveso *être* je v těchto konstrukcích zdaleka nejčastější. Počáteční adjektivum může být modifikováno stupňovým příslovcem, jako je například: *aussi, plus* nebo *si* **137**.

(134) *Ma douleur est grande.*

(135) *Grande est ma douleur.*

(136) **Grande ma douleur est.*

(137) *Et si l'on voyait la grammaire de là-haut? Si grandes étaient notre obsession, et notre confiance, à l'époque, eu nous en aurions juré...*

Počáteční atribut je obecně přídavné jméno, v některých případech se však může jednat i o příslovce, či předložku **138|139**. Sloveso s komplementovým atributem je občas možné za předpokladu, že je pronominalizované **140|141**.

(138) *Oui, je sais que je ressasse et remâche et me répète. Ainsi est la ruminante douleur...*

(139) *Mon père était fâché. Plus en colère encore était ma mère.*

(140) *Divorcer car son époux ou son épouse est infidèle est encore possible, tel l'a jugé la Cour d'appel de Paris.*

(141) **Tel a jugé le divorce la Cour d'appel de Paris.*

Atributivní inverze se může mimo jiné vyskytovat i u vedlejších vět, jak u předmětných, tak i u důvodových.

Interpretace věty v atributivní inverzi

Pokud je adjektivum predikativní (např. „blanc“, „grand“, „intéressant“, „vain“), přiřazuje se podmětu vlastnost. Toto se nejčastěji děje ve výpovědích s inverzí, kde slouží k zesílení, doplnění nebo kontrastu s předchozí výpovědí, která obsahuje buď predikát nebo podmět.

(142) *Ils étaient mis en route depuis déjà plusieurs jours, ne faisant halte que pour permettre quelque repos à leurs chevaux. Grande était leur appréhension, accablante leur fatigue [...]*

(143) *[...] un vaste salon vous attendait [...] au sol de marbre en damier noir et blanc [...]. Blancs étaient également les rideaux, que l'on eût dit en stuc [...]*

Některá adjektiva podobnosti, jako „tout autre“, „tel“, atd. vytvářejí vazbu s předchozím kontextem.

(144) *Ne plus entendre parler d'eux, me débarasser d'eux, [tel est mon voeu, presque sincère].*

(145) *Il s'agit d'imposer, non de convaincre rationnellement. Tout autre est la ligne de conduite des groupements qui s'efforcent de présenter leurs demandes avec un appareil de démonstration rigoureuse[...].*

Pokud se adjektivum chová ve větě jako kvantifikátor (*innombrable, nombreux, rare*), kvantifikuje tím tak i podmět. Větu **146** bychom mohli parafrázovat stejně jako větu **148**, „*il y a peu de*“. Na rozdíl od těchto jevů, může být ale podmět v konstrukci „*il y a*“ určen **146|147**. Oba tyto typy adjektiv mohou být souřadné, což znamená, že vyjadřují stejný typ informace nebo charakteristiky. **149**.

(146) *Rares sont les gens de bonne humeur et les jeux de mots qui naguère faisaient la joie des collégiens sont remplacés par les onomatopées des B.D.*

(147) *Fréquent était le spectacle d'un cheval tombé, une jambe rompue, et qu'il fallait aattré.*

(148) *Il y a peu de gens de bonne humeur.*

(149) *Nombreux et importants sont les disciples de Malthus, parmi les économistes du XIXe siècle.*

Negace je obecně v atributivní inverzi obtížná **150**, pouze adjektivum *tel* ji může vytvářet **151**. (Abeillé & Godard, 2021, Ch. 17.2.2.4.)

(150) *Rares ne sont pas les gens de bonne humeur.*

(151) *Limiter le pouvoir du parlement, telle n'est pas son intention.*

1.8. Lokativní a způsobová inverze

Lokativní inverze nastává, když je komplement nebo předložkové doplnění umístěno na začátku věty. Tento komplement může být předložkové syntagma místa (např. „*Sur la place se dresse une cathédrale*“), předložkové syntagma času (např. „*À un printemps pluvieux succéda un été radieux*“) nebo jiné předložkové syntagma, které odpovídá komplementu (např. „*De cette situation découlent plusieurs conséquences*“). V podstatě, lokativní inverze začíná prostorovou nebo časovou předložkovou skupinou nebo prostorovým nebo časovým příslovcem.

Ve způsobové inverzi se příslovce *Ainsi* nachází ve výchozí pozici.

Při tzv. lokativní inverzi je předložkový výraz umístěn na začátku věty. Může odpovídat jak doplnění **152**, tak komplementu **153**, může být zároveň interpretována i jako místo určení **152** nebo jako místo původu **153**.

(152) *Dans les ténèbres bondissaient d'invisibles chats aux yeux luissants ...*

(153) *De l'office venaient de bonnes odeurs de nourriture.*

Některá slovesa, na nichž závisí lokativní komplement nebo příslovečné určení, mohou být rozdělena do tří základních sémantických kategorií. První skupinu tvoří slovesa popisující statické umístění, což zahrnuje stavové pojmy jako *se trouver* (nacházet se). Druhá kategorie obsahuje slovesa vyjadřující pohyb z místa, jako je *débouler* (vyběhnout), *sortir* (vyjít/odejít) nebo *venir* (přijít). Poslední skupinu tvoří slovesa popisující lokalizovatelnou činnost, například *bavarder* (povídat/klábosit), *bondir* (skákat), *danser* (tančit) nebo *dormir* (spát). Tato slovesa mohou být buď stavová, popisující trvalý stav podmětu (například *dormir* - spát), nebo činnostní, popisující dočasnou akci nebo událost (například *danser* - tančit). Navíc, slovesa mohou mít podmět, který je buď činnostního charakteru (jako tanec) nebo nestavového charakteru (jako spánek).

Stejný typ inverze lze pozorovat u sloves, která umožňují opakování určité činnosti/události v čase (*avoir lieu, dater de, se dérouler, succéder à*), viz příklady níže.

(154) *À un printemps pluvieux succéda un été radieux.*

(155) *Après le doucissage vient le savonnage dans lequel on substitue au sable des boues provenant de sable ayant déjà servi...*

(156) *De ce moment date l'idée... que l'homme n'a pas de nature humaine donnée une fois pour toutes...*

Vyskytuje se také u sloves, která popisují lokalizační vztah mezi dvěma abstraktními objekty (*appartenir à, correspondre à, dépendre de, figurer* parmi, *réposer sur, résulter de*) **157**, nebo mezi předmětem a jednotlivými prvky (*appartenir à, dépendre de, revenir à*) **158**. Obecně se tato inverze nevymezuje na deklarativní věty **159**. Před předložkovým syntagma neboli větou také může stát spojka **160** nebo konektor **161**. (Abeillé & Godard, 2021, Ch. 17.2.2.5.)

(157) *De cette situation découlent plusieurs conséquences.*

(158) *À ses adjoints revient la tâche dite de révision de la copie, qui consiste à rectifier les erreurs[...]*

(159) *Est-ce qu'aux difficultés financières s'ajoutent des problèmes juridiques?*

(160) *Or, des objectifs dépendront à la fois les structures, les contenus et les méthodes.*

(161) *D'autre part, de nos collectivités locales émane l'actuel Sénat.*

1.9. Způsobová inverze

Ve způsobové inverzi je většina vět zahájena příslovce *Ainsi*, a méně často výrazy jako *de cette manière*, nebo *de même*. Při použití příslovce *Ainsi* rozlišujeme dva hlavní typy: buď je chápáno jako příslovečný způsobu, což je ekvivalentem k výrazům *de cette manière* nebo *de la même manière*, nebo je jeho význam oslaben a funguje jako anafora slovesa nebo věty. V tomto druhém případě se obvykle používá se slovesy jako *faire, aller a parler*, stejně jako s dalšími slovesy vyjadřujícími řeč. Bez ohledu na způsob užití má příslovce primární funkci vytvořit významový výňatek (informaci nebo část věty, která je vyzvednuta nebo zdůrazněna, a to zejména při použití příslovce) a odpovídá adjunktu (slovní prvek, který doplňuje význam slovesa nebo věty) nebo komplementu slovesa.

Sloveso je ve způsobové inverzi obecně intranzitivní/nepřechodné, ale tranzitivní neboli přechodná slovesa nejsou v tomto případě vyloučena, pokud však není nominální komplement referenční **162**. Anaforický příslovce *Ainsi* je kompatibilní s proformou *le*, která přebírá funkci atributu **163** nebo předešlé věty **164**. Podmět v této inverzi má stejné vlastnosti jako podmět v inverzi stylistické. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.17.2.2.5.)

(162) *Ainsi prenait le corps dans le pays une nouvelle espérance.*

(163) *Pierre était appelé le chef. Ainsi l'avaient baptisé ses condisciples pleins d'administration.*

(164) *Le commerce s'adaptait à leur abêtissement. Ainsi le voulait leur principe sacré de la libre entreprise.*

1.10. Prezentativní inverze

Tato inverze se odlišuje od inverze stylistické dvěma vlastnostmi: a) objevuje se bez problémů ve větách bez extrakce. Jinými slovy, tato konstrukce (inversion préésentative) není omezena na specifické typy vět nebo složitější syntaktické struktury spojené s extrakcí, což naznačuje její flexibilitu a širokou použitelnost v běžné větné struktuře. Tím se odlišuje od jiných konstrukcí, které mohou být více omezeny nebo vyžadovat specifické syntaktické kontexty. Za b) vyskytuje se s určitými skupinami sloves. Inverze prezentativní je gramaticky akceptovatelná, tedy v souladu s gramatickými pravidly francouzského jazyka, pouze u sloves, které musí být intransitivní a popisovat existenci, výskyt (statický nebo dynamický) entity (osoby, předmětu, jevu) místa, její zánik z tohoto místa nebo její vývoj. To znamená, že tato specifická konstrukce se pojí s určitým typem slovesa (intransitivním), v různých kontextech. Existuje specifická skupina sloves označovaná jako "verbes préésentatifs", které jsou charakteristickými nebo významnými příklady sloves, která odpovídají gramatickým požadavkům pro použití prezentativní inverze. Nejčastějšími prezentativními slovesy jsou: *apparaître, disparaître, avoir lieu, commencer, cesser, naître, mourir, régner, exister, arriver, entrer, surgir, survenir, retentir, éclater, jaillir, monter, descendre, s'écouler, s'élever, augmenter, baisser*. (Maradin, 2018, stránky 26-29)

Abychom byli konkrétnější, skupiny sloves se rozdělují na slovesa existenční, jako je *être* nebo *se tenir* (*Se tiendra ensuite un banquet*), slovesa změny stavu, jako *cesser* nebo *naître* (*Alors cessa le bruit*). Dále jsou slovesa změny místa, jako například *entrer* či *soritr* (*Entre alors un soldat.*), a nakonec slovesa jako jsou *briller* nebo *sonner* (*Sonnèrent 3 heures.*). Tato slovesa, která jsou užívána ve spojení s prezentativní inverzí, mají tendenci představovat nebo uvádět určitou entitu, situaci nebo událost do

diskurzu. Tímto způsobem mohou tato slovesa zajišťovat, že například podmět, jev nebo událost je přednesen či prezentován jako klíčový prvek ve větě.

U některých intranzitivních sloves s nedějovým podmětem může být sloveso na začátku věty (*Entra alors un écuyer*).

Věty v prezentativní inverzi se vyskytují ve vedlejších větách v různých časech, nejčastěji však v subjunktivu (*J'attends qu'elle vienne la nuit.*), či v indikativu (*Il me semble qu'apparaît une étoile.*). Jak již zmíněno, některá nepřechodná slovesa jako *apparaître*, *arriver* jsou utvořené s podmětem v inverzi, tudíž sloveso se vyskytuje na začátku věty.

Některá slovesa jako *arriver*, *entrer* či *être* mohou mít také předložkový komplement **165**, který může být lehce zaměňován s podmětem **166** nebo s komplementem v infinitivu **167**. Vždy se však jedná o intranzitivní slovesa, která nepřijímají žádný přímý komplement **168**, a to ani pokud se jedná o pronominalizovaný **169**.

(165) *Alors entra dans la pièce un soldat.*

(166) *Alors entra un soldat dans la pièce.*

(167) *Alors commença à s'élever une fumée noire.*

(168) **Commencent alors le concert plusieurs étudiants.*

(169) **Le commencement alors plusieurs étudiants.*

Věta v prezentativní inverzi má takzvaný prezentativní účinek, což znamená, že uvádí do diskurzu určitou entitu. Podmět v inverzi je často neurčitý, ale může být i určitý **170**, anaforický **171**, či koreferenční **172**.

(170) *J'attends [qu'arrive le plombier].*

(171) *Je ne peux pas joindre Paul mais j'attends [que vienne son frère].*

(172) *Pierre l'avait appelée et elle attendait [que vienne cet ami très cher].*

V popisované situaci je zdůrazněna přítomnost či nepřítomnost referentu podmětu v situaci (bez ohledu na to, zda je či není mluvčímu znám). Tento jev je obecně spojován s nominální inverzí, ale u prezentativní inverze je posílen sémantikou slovesa.

Prezentativní inverze se někdy přirovnává k neosobní konstrukci, kde je podmět *il* vypuštěn. Je pravda, že občas můžeme parafrázovat větu v prezentativní inverzi **173|175** větou s neosobním podmětem **174|176**.

- (173) *Est alors arrivé un malheur.*
 (174) *Il est alors arrivé un malheur.*
 (175) *Malheureusement manquent encore plusieurs élèves.*
 (176) *Malheureusement il manque encore plusieurs élèves.*

Podstatné jméno má v neosobní konstrukci však všechny vlastnosti komplementu a nevyvolává slovesnou shodu **178**, na rozdíl od konstrukce prezentativní **177**. Navíc je obvykle neurčitý **179**, což pro prezentativní inverzi neplatí **180**.

- (177) *Sont alors arrivés plusieurs malheurs.*
 (178) *Il est alors arrivé plusieurs malheurs.*
 (179) **Le capitaine hésite à nous lancer. Alors il arrive le commandant.*
 (180) *Le capitaine hésite à nous lancer. Alors arrive le commandant.*

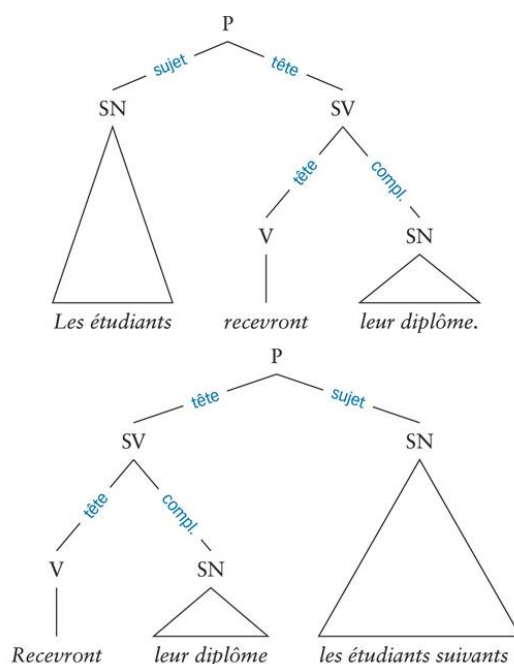
Nakonec mohou neosobní věty představovat situaci souhrnným způsobem, a mohou tak být interpretovány událostně (*Il a plu pendant une semaine.*) či prezentativně (*Il m'est arrivé une chose singulière.*).

Na závěr lze říci, že v diskurzu má věta v prezentativní inverzi takzvaný existenciální účinek. To znamená zdůrazňuje přítomnost či nepřítomnost referentu subjektu v popisované situaci. Tento referent může mít jakýkoli status (identifikovaný, dostupný, neidentifikovaný...) V důsledku toho má prezentativní inverzní věta velmi často za následek, že do popisované situace uvádí referent, který bude v centru tematického vývoje, což nazýváme prezentativním efektem. Tento efekt závisí v rozhodující míře na sémantice hlavního slovesa; konstrukce jej posiluje. (Abeillé & Godard, 2021. Ch.17.2.2.6.)

1.10.1. Syntaktické struktury vět s podmětem v nominální inverzi

Určité věty mají specifickou strukturu, kdy slova ve větě nejsou uspořádána obvyklým způsobem. Například v elaborativní inverzi se pořadí mezi slovesem a podmětem mění (*Recevront leur diplôme les étudiants suivants.*). Ve stylistické (*Quel livre veut Marie?*), atributivní (*Rares étaient les enfants.*), lokativní nebo způsobové inverzi (*Ainsi parlait Paul*) umožňuje inverze, aby určitý prvek věty byl přesunutý na začátek, což má za cíl upoutat pozornost (např. "Kterou knihu chce Marie?"). V prezentativní inverzi se předložkový podmět stává součástí slovesa, čímž věta ztrácí svůj vlastní podmět (*Entre alors un soldat.*).

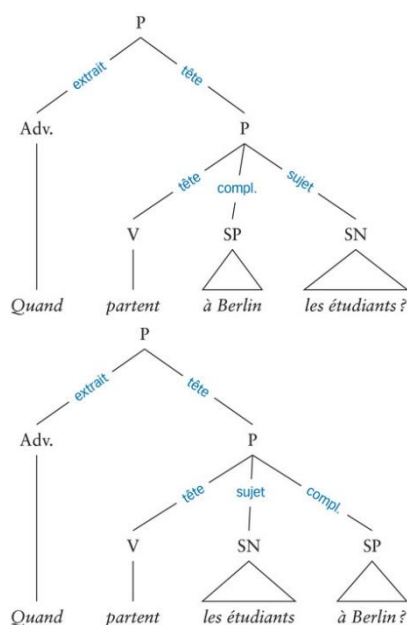
Běžně se podmět považuje za součást věty na stejné úrovni jako sloveso a případné doplňky **181**. To znamená, že podmět je spolu se slovesem a dalšími prvky součástí toho, co sloveso vyjadřuje ve větě. V případě elaborativní inverze, kdy je pořadí slovesa a podmětu často obrácené, se postverbální podmět obvykle nachází za slovesným výrazem a je kompatibilní s nominálním doplňkem. Jinými slovy, podmět se obvykle nachází za slovesem, dokonce i v případě inverzních konstrukcí, jako je například **182**.

převzato z GGF, ch.XVII-2

(181) [Les étudiants suivants](SN)[recevront leur diplôme](SV).

(182) [Recevront leur diplôme](SN)[les étudiants suivants](SV).

převzato z GGF, ch.XVII-2

U ostatních typů inverze je podmět považován za slovní prvek na stejné úrovni jako komplementy slovesa, což znamená, že je vnímán jako součást slovesa samotného. V praxi to znamená, že podmět v inverzi není kompatibilní s referenčním nominálním komplementem **183** a může být nahrazen předložkovým komplementem **184|185**.

(183) **Quand rendent [les devoirs](SN)[les étudiants]?*

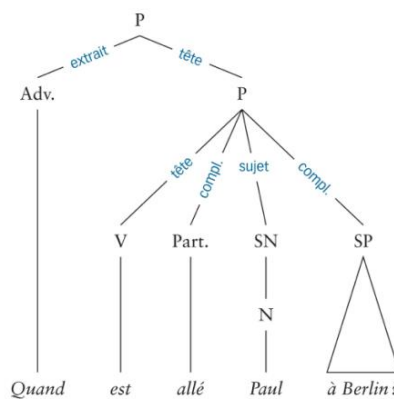
(184) *Quand partent [à Berlin](SP)[les étudiants]?*

(185) *Quand partent [les étudiants][à Berlin](SP)?*

Pokud se sloveso vyskytuje ve složeném čase, struktura vypadá velmi podobně.

(186) *Quand sont partis [à Berlin][les étudiants]?*

(187) *Quand sont partis [les étudiants][à Berlin]?*

převzato z GGF, ch.XVII-2

1.10.2. Stylistická inverze a infinitiv

Pokud za slovesem následuje infinitiv, musí podmět v inverzi následovat za ním, i přesto, že má vlastní komplement **188|189**. Může však být umístěn i mezi infinitivem a jeho komplementem **190**.

(188) *Quand pourra partir [à Berlin][cet étudiant]?*

(189) **Quand pourra [cet étudiant] partir [à Berlin]*

(190) *Quand pourra partir [cet étudiant][à Berlin]?*

V příkladu **190** je pak podmět v inverzi *pourra* umístěn uvnitř SV (verbálního podmětu) v infinitivu, tj. mezi *partir* a jeho komplementem. Výsledkem je struktura, která není typickou strukturou syntaktického stromu. Ve stromové struktuře se totiž prvky, v nichž dominují různé kategorie, obvykle nemohou zaměňovat. Totéž platí i pro vztažné vedlejší věty, při nichž může být infinitivů více než jeden **191**. Podmět v inverzi musí následovat za posledním infinitivem **192|193** a zároveň se s komplementem tohoto infinitivu prohodit: v **194** je podmět slovesa *croire* vložen mezi *prescrire* a komplement tohoto infinitivu (*à Marie*).

(191) *C'est l'examen qu'a cru devoir prescrire [à Marie] [l'interne de service].*

(192) **C'est l'examen qu'a cru [l'interne de service] devoir prescrire à Marie.*

(193) **C'est l'examen qu'a cru devoir [l'interne de service] prescrire à Marie.*

(194) *C'est l'examen qu'a cru devoir prescrire [l'interne de service] [à Marie].*

Tato záměna není možná u všech sloves, za kterými následuje infinitiv: je přirozená u sloves, jejichž podmět je ztotožněn s implicitním předmětem infinitivu

(*croire, devoir, promettre, pouvoir, vouloir*). Není možná u sloves, jejichž komplement je ztotožněn s implicitním předmětem infinitivu (*dire, forcer, interdire, permettre*)

195|196. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.17.2.2.7.)

(195) *C'est le locataire que m'a forcé à prendre [chez moi] [Marie].*

(196) **C'est le locataire que m'a forcé à prendre [Marie] [chez moi].*

1.10.3. Důsledky a užití inverze nominálního podmětu

Obecně platí, že věty s inverzí v podmětu mají odlišnou interpretaci a užití než věty bez inverze. Různé druhy inverzí mají specifické charakteristiky a použití. Nominální inverze se obvykle vyskytuje ve formálním rejstříku, s výjimkou stylistické inverze. V elaborativní inverzi je podmět v inverzi obvykle dlouhý a dobře definovaný, zatímco v lokativní nebo prezentativní inverzi je často podmět méně specifický. V obou těchto případech je podmět často součástí nové informace a není věnována pozornost tématu věty.

Další vlastnosti podmětu v inverzi zahrnují identifikovatelnost (pro mluvčího), což znamená, že je blíže určený nebo specifický. Obsah slovesa je obvykle daný, přítomný nebo očekávaný v kontextu. Na rozdíl od preverbálního podmětu, podmět v inverzi není figurou, která by vystupovala z pozadí. Věta s inverzí navíc často navazuje na předchozí větu v diskurzu a má s ní určité vztahy, jako je zdůvodnění, zpracování nebo důsledek.

1.10.4. Inverze a délka podmětu

Pořadí složek ve větě závisí na jejich délce nebo váze, ať už se tato délka měří počtem slov nebo složek. Například elaborativní inverze obsahuje dlouhé podměty (tj. například výčet podstatných jmen) nebo podměty složené (zahrnující komplement podstatného jména nebo vztažných vedlejších vět). Zejména podstatná jména, která jsou tvořena výčtem se zdají být téměř vždy v inverzi **197**. Totéž platí pro lokativní a stylistickou inverzi: podmět ve vztažné větě je vždy v inverzi **198|199**. Nominální podmět v inverzi však nemusí být nutně dlouhý nebo složitý, zejména u stylistické inverze **200**.

(197) *Sont reçus à l'examen [les étudiants suivant: ...]*

(198) *À ceci s'ajoute [qu'il est tard].*

(199) *D'où vient [que vous êtes en retard]?*

(200) *Ça nous éviterait des chefs-d'oeuvre comme ceux [dont a accouché l'URSSAF].*

1.10.5. Referent podmětu v inverzi

Nyní demonstrujeme a vysvětlíme funkce inverze ve větách, které mají za cíl zavést nový prvek nebo entitu do diskurzu. Inverze zde slouží k tomu, aby představila nový prvek, který byl předtím neznámý nebo nezmiňovaný v předchozím kontextu. Příklady, které jsou uvedeny níže, ukazují, že v inverzních konstrukcích se často objevují neurčité podměty, které jsou často spojeny s lokálními nebo prezentativními kontexty. Například u lokativní inverze je podmět obvykle lokalizován, což znamená, že je spojen s určitým místem. V těchto případech může inverze sloužit k tomu, aby upozornila na novou situaci nebo entitu, která je umístěna na určitém místě. Příklady jako „*Dans une contrée lointaine vivait un vieil ermite*“ nebo „*Près de Marie se tenait un inconnu*“ ukazují, jak inverze představuje nové prvky, které jsou lokalizovány nebo prezentovány v daném kontextu. Na druhé straně, ve větách bez inverze je často prvek identifikován nebo zmíněn předem, což však není případ těchto inverzních konstrukcí.

(201) *Dans une contrée lointaine vivait un vieil ermite.*

(202) *Près de Marie se tenait un inconnu.*

(203) *Près d'un inconnu se tenait Marie.*

(204) *Sur les deux places avait lieu une foire annuelle*

(205) *Sur deux places avait lieu la foire annuelle.*

U ostatních inverzí tomu tak není. V elaborativní inverzi musí být podmět v inverzi interpretován jako výčet množiny určitých entit, identifikovaných nebo snadno přístupných myslí mluvčích. Je-li podmět neurčitý, musí mít specifickou interpretaci, tj. být identifikovaný nebo identifikovatelný pro mluvčího. Neurčitý plurál (*des, quelques*) je tedy obtížný **206** a přesnější kvantifikace činí inverzi přirozenější **207|208**.

(206) *Le verdict est innattendu. # Sont condamnés à la prison ferme des représentants syndicaux.*

(207) *Le verdict est innattendu. Sont condamnés à la prison ferme plusieurs représentants syndicaux.*

(208) *Le verdict est innattendu. Sont condamnés à la prison ferme la plupart des représentants syndicaux.*

Stejně to funguje i v případě stylistické inverze: podmět v inverzi je často určitý **209**. Může se ale jednat i o specifický nedefinovaný prvek, což znamená, že je identifikovatelný pro mluvčího **210**. Může se také jednat o vyjádřený podmět **211**. Nemůže to však být nespécifický nedefinovaný prvek, což znamená, že odkazuje na neidentifikovanou osobu. Jakmile je podmět doplněn prvkem, který umožňuje identifikaci, jako je například vztažná věta **213** nebo komplement **210**, inverze se stává přirozenější.

(209) *C'est la salle [où travaille Marie].*

(210) *C'est la salle [où travaille un étudiant de Marie].*

(211) *D'autre part, il faut augmenter le montant de l'aide [que reçoit chaque étudiant].*

(212) *C'est la salle [où travaille un étudiant, je ne sais pas lequel].*

(213) *C'est la salle [où travaille un étudiant qui a demandé l'autorisation].*

1.10.6. Diskurzivní postavení podmětu v inverzi

Inverze podmětu může být často spojována se změnou informace ve větě. V obsahu vyjádřeném větou rozlišujeme část informace, která vyjadřuje novou informaci (**le focus**) a část již přítomná v kontextu, resp. považovaná za známou nebo danou (základ/jádro). Ve větě bez inverze je podmět již většinou známý a nová informace je obsažena ve slovesném syntagma, stejně jako v odpovědi v **214**. Můžeme předpokládat, že na druhé straně podmět v inverzi poskytuje novou informaci a že sloveso, resp. slovesné syntagma, pak vytváří základ/jádro. Podmět může ale také tvořit jádro jak v elaborativní, tak i prezentativní inverzi, jak můžeme vidět v odpovědích **215** a **216**. Vhodné by však byly samozřejmě i odpovědi, které by nebyly v inverzi, jako jsou **217** a **218**.

(214) Loc.1 – *Où va Marie?*

Loc.2 – *Marie va à la gare.*

(215) Loc.1 – *Tu as les résultats. Qui est reçu?*

Loc.2 – *Sont reçus tous les élèves de Marie, passent l'oral de rattrapage Bertrand et Bernadette.*

(216) Loc.1 – *Qu'est-ce qui va augmenter dans le prix carburants à la pompe?*

Loc.2 – *Je crains [qu'augmentent les taxes].*

(217) Loc.1 – *Tu as les résultats. Qui est reçu?*

Loc.2 – *Tous les élèves de Marie sont reçus.*

(218) Loc.1 – *Qu'est-ce qui va augmenter dans le prix de carburants à la pompe?*

Loc.2 – *Je crains [que les taxes augmentent].*

Jisté užití mají i věty s inverzí, které slouží jako odpověď na otázky se širokým zaměřením, či na otázky, které jsou ve vztahu s jiným prvkem ve větě. Podmět věty tedy nemusí vyjadřovat novou informaci. V elaborativní inverzi to ale může být naopak, nebo může být podmět souběžný s jinými prvky ve větě.

Pokud tedy podmět nevyjadřuje novou informaci, jak již zmíněno, tato role či opora pak závisí na již známém charakteru slovesa ve větě. Pod pojmem známý si můžeme představit obsah převzatý z určitého kontextu, nebo také předvídatelný. Tento jev můžeme pozorovat v elaborativní inverzi, kde sloveso *être* slouží jako opora neboli přebírá roli. Druhé sloveso je již součástí množiny výsledků – *les résultats*. Totéž platí pro vedlejší větu s prezentativní inverzí v příkladu **219** a ve vztažné větě se stylistickou inverzí v **220**.

(219) Loc.1 – *Qu'est-ce qui se passe?*

Loc.2 – *Je crains [qu'augmentent les taxes].*

(220) Loc.1 – *Où habite Jean?*

Loc.2 – *C'est ici [qu'habite Jean].*

1.10.7. Inverze nominálního podmětu a změna perspektivy

Obecně je obsah věty prezentován z určité perspektivy, což znamená, že vytváří určitý celek, ve kterém jsou uspořádané a zdůrazňované jednotlivé prvky. Preverbální podmět v oznamovací větě však ale odkazuje na jev, který se od této definice vzdaluje. V příkladu **221** popisuje věta situaci tak, že dává do popředí prvek *le coffre*, ale u příkladu **222** má toto privilegium *une bague*. Obecně lze tedy říci, že inverze má za cíl

změnit pohled na věc, a tou je, že podmět ve větě nemusí mít vždy hlavní roli (konkrétní příklad ve větě **223**).

(221) *Le coffre renfermait une bague.*

(222) *Une bague reposait dans le coffre.*

(223) *Dans le coffre reposait une bague.*

Tato změna perspektivy je patrná zejména v inverzi prezentativní a lokativní. V obou případech dochází k prezentativnímu efektu, což znamená, že přítomnost (nebo také nepřítomnost) nominálního podmětu je ve větě klíčová. S prezentativním jevem se můžeme setkat také u elaborativních a atributivních inverzí. To, že podmět nehraje ve větě hlavní roli znamená, že je zkrátka slabým činitelem.

1.10.8. Inverze podmětu a vztahy v diskurzu

Inverze podmětu může ovlivňovat strukturu a vztah k ostatním větám. Například pokud je výrok s inverzí následován výrokem bez inverze, vytváří se tak asymetrický diskurzí vztah, kde nelze zaměnit pořadí výroků. V příkladu **224** bez inverze lze interpretovat dva odlišné kontexty, zatímco v příkladu **225** s inverzí vstupuje druhý výrok do vztahu s prvním, který spíše slouží jako komentář, rozpracování nebo zdůvodnění prvního výroku.

(224) *L'économie va mal. Les économistes qui prédisent une crise majeure sont nombreux.*

(225) *L'économie va mal. Nombreux sont les économistes qui prédisent une crise majeure.*

(226) *Trois jours d'intimité de cette sorte rapprochent plus étroitement deux amis que des rencontres [...] dans l'agitation de la foire parisienne...j'en ai fait l'expérience. Nombreux sont les entretiens qui ont compté pour moi, et qui ont eu pour cadre...*

Věta s inverzí může přispět k lepší organizaci celého textu. Například ve větě **226** (která byla zmíněna dříve), druhá věta s inverzí poskytuje řadu událostí, které ilustrují první větu a rozvíjejí ji (například „*Les entretiens qui ont compté pour moi [...] sont nombreux.*“). Bez inverze by tato rozpracovaná informace nebyla možná.

Posloupnost dvou vět s inverzí je také omezená. První věta nemůže být interpretována jako příčina druhé, na rozdíl od posloupnosti po větě bez inverze. Například ve větě **227** je tato posloupnost nemožná, zatímco ve větě **228** je to možné.

Dvě věty s inverzí nemohou být ve vyprávěcím vztahu ani v časové posloupnosti, jak je ukázáno ve větách **229** a **230**. (Abeillé & Godard, 2021, Ch.17.2.2.8.)

(227) **Soudain apparut le soleil. Alors s'effondèrent les ponts de neige.*

(228) *Soudain le soleil apparut. Alors s'effondèrent les ponts de neige.*

(229) **Retentit une explosion. Puis s'effondra le plafond.*

(230) *Retentit une explosion. Puis le plafond s'effondra.*

Postavení podmětu v diskurzu ještě více rozvineme v kapitole níže.

1.11. Celkové srhnutí inverze

Nominální inverze ve francouzštině představuje zajímavý jev, který má vliv na strukturu a význam vět a ovlivňuje také organizaci celého diskurzu. Jednou z vlastností této inverze je, že důraz věty je posunut z podmětu na další informace, což může změnit vnímání důležitosti jednotlivých prvků věty. To znamená, že podmět nemusí být považován za nejvýznamnější prvek ve větě.

Další aspekt této inverze spočívá v tom, že sloveso ztrácí svou autonomii, což znamená, že ztrácí schopnost identifikovat referent neurčitého podmětu. To vede k větší flexibilitě a otevřenosti různým interpretacím věty. Sloveso se tak stává méně předvídatelným, což může poskytnout prostor pro bohatší sémantické nuance ve větě.

Kromě toho nominální inverze vytváří závislostní vztah s předchozími výpověďmi v textu. To znamená, že její význam je spojen s předchozím kontextem a dalšími informacemi předcházejícími inverzi. Tato propojenost s předchozím textem poskytuje větě hlubší sémantický rámec a umožňuje jemnější a bohatší vyjádření.

Celkově lze říci, že nominální inverze mění dynamiku věty a omezuje její schopnost stát se autonomním výpovědním celkem. Místo toho je význam věty více závislý na kontextu a předcházejících informacích v textu.

1.12. Struktura věty a postavení podmětu v diskurzu

Vztah mezi strukturou věty a kontextem je klíčové pro pochopení role podmětu ve francouzské syntaxi. Význam a interpretace věty jsou závislé nejen na samotné struktuře věty, ale také na kontextu, ve kterém je věta užívána. Pokud jde o postavení podmětu, můžeme říci, že konstrukce vět často slouží k označení toho, co je nové (focus) a co je už známé (fond) v rámci diskursu.

Ve francouzštině existují různé syntaktické konstrukce, které ovlivňují organizaci a progres diskursu. Například, konstrukce rozštěpené/rozdělené (*C'est tJean qui viendra*), dislokované (*Jean, il viendra. Il viendra, Jean*), pseudoclivées (*Ce qui mennure, c'est le transport*) a prezentativní (*Il est arrivé un accident.*) jsou popsány jako prostředky, které umožňují začlenění nových informací a zdůraznění důležitých prvků v diskurzu. Tyto konstrukce se liší od klasických vět v kanonickém pořadí (sujet + verbe + compléments) a mohou hrát klíčovou roli při identifikaci a interpretaci podmětu v různých kontextech komunikace.

Obecně lze tedy říci, že studium vztahu mezi strukturou věty, kontextem a postavením podmětu je nezbytné pro porozumění fungování francouzské syntaxe a jejího vlivu na organizaci a interpretaci diskursu. Taková analýza může například poskytnout hlubší pohled na to, jak podmět interaguje s různými syntaktickými konstrukcemi a jak se jeho role mění v různých kontextech komunikace. (Abeillé & Godard, 2021)

Zaměříme-li se na diskurz a strukturu věty, s důrazem na význam podmětu ve větě a jeho role v celkovém průběhu diskursu. Pro správný průběh diskursu je nezbytné dosáhnout určité rovnováhy mezi poskytováním nových informací a opíráním se o informace již poskytnuté nebo předpokládané jako známé. Jak již zmíněno, věty v diskurzu popisují situace, které zahrnují účastníky diskursu. Tyto reference mohou být buď entity již zmíněné nebo známé účastníkům diskuze, ale také nové reference. V diskurzu dále rozlišujeme mezi konstrukcemi "canoniques" (kanonickými větami neboli v kanonickém pořadí) a "non canoniques" (nekanonickými větami), které mají odlišnou syntaktickou strukturu a specifický význam. Tyto konstrukce v nekanonickém pořadí mají stejnou interpretaci jako odpovídající kanonické věty, ale nejsou vzájemně

zaměnitelné, protože se vkládají do odlišného diskurzivního kontextu a mají odlišný vliv na jeho průběh.

Abychom toto téma více propojili s postavením podmětu ve větě, je možné ho reflektovat postavení z několika hledisek:

1. Podmět může být nositelem klíčových informací, které mohou být buď nové nebo již známé. Jeho postavení a význam ve větě může ovlivnit průběh diskurzu tím, že aktualizuje nebo upřesňuje informace ve vědomí posluchače/účastníka.
2. Podmět ve větě může reprezentovat hlavní témata nebo otázky, které se diskuze týkají. Jeho role v diskurzu může spočívat v upřesňování a rozvíjení právě těchto témat nebo v reakci na ně.
3. Existují také již zmíněné konstrukce vět, které nejsou kanonické a které mají specifický vliv na průběh diskurzu. Postavení podmětu v těchto nekanonických konstrukcích by mohlo být důležitým faktorem, který ovlivňuje strukturu a význam věty ve vztahu k celkovému průběhu diskurzu.

Celkově tedy můžeme konstatovat, že postavení podmětu ve francouzské větě může ovlivnit nejen syntaktickou strukturu věty, ale také její funkci v diskurzu a vztah k jeho celkovému průběhu.

1.12.1. Dislokované struktury

Dislokace je způsob, jakým se ve větě umísťuje prvek, který není v syntaktické struktuře na svém obvyklém místě. Tyto konstrukce mohou být umístěny buď na začátku věty (dislokace iniciální - [*Ce livre*], *je ne l'ai pas lu.*) nebo na konci (dislokace finální - *Je ne l'ai pas lu*, [*ce livre*]). Dislokace iniciální slouží k uvedení nového tématu nebo k rozvinutí určitého aspektu již zavedeného tématu, zatímco dislokace finální slouží k udržení tématu a někdy má i emocionální podtext.

Dislokace může mít různé funkce v závislosti na jejím umístění a kontextu. Pokud je prvek dislokován na začátku věty, představuje nové téma do diskurzu nebo dává důraz na určitý aspekt již zavedeného tématu. Naopak dislokace finální se často používá k udržení aktuálního tématu a může mít i emocionální nebo expresivní význam, zejména v dotazníkových nebo vykřičníkových větách.

V kontextu postavení podmětu ve větě můžeme vidět, že dislokace může ovlivnit, jak je podmět prezentován a jakým způsobem je vnímán v rámci diskurzu.

Umístění podmětu v dislokační konstrukci může mít vliv na jeho významovou důležitost a na to, jakým způsobem je začleněn do průběhu diskurzu. Také může ovlivnit dynamiku věty a postavení podmětu v rámci celkové struktury diskurzu.

1.12.2. Role prezentativních konstrukcí v diskurzu

Konstrukce nazývané „prezentativní“ mají za úkol představit nové entity do diskurzu, mohou to být jak situace, tak účastníci těchto situací. Tyto konstrukce se liší syntaxí, včetně vět začínající „il y a“ (*Il y avait une femme à la porte.*), inverzí podmětu (*Sur la place se dresse une cathédrale.*) nebo větami v neosobních konstrukcích (*Il est arrivé un accident.*). Společným jmenovatelem těchto konstrukcí je však jejich účel představit nový prvek do diskurzu, ať už se jedná o osobu, předmět nebo situaci.

Koncept „réfèrent de discours“ označuje entity, které se objevují v rámci diskurzu. Ty mohou být reálné nebo abstraktní, skutečné nebo imaginární, a všechny patří do kontextu diskurzu. Je velice důležité rozlišovat mezi tím, jestli je referent prezentován jako nový prvek, tedy zda byl již zmíněn a je tím pádem identifikovatelný i pro posluchače. Nový referent může být označen neurčitým podstatným jménem, ale také vlastním jménem nebo určitým podstatným jménem, které odkazuje na někoho známého. (Abeillé & Godard, 2021. Ch.18.1.1.3.)

1.13. Český pořádek slov

Obecně můžeme říci, že slova ve větách odrážejí naše myšlenky a jakým způsobem jsou uspořádána tak, aby vytvářela smysl. Pořadí slov v českých větách má logický princip, kde hlavní části věty (podmět, přísudek, přísudek) mají svůj pevný řád. Například ve větě "otec kupuje dům", se podmět (otec) nachází na začátku, následuje přísudek (kupuje) a poté předmět (dům). Tento pořádek slov nazýváme logickým a pomáhá nám porozumět obsahu věty snadno a přirozeně. Stejně jako ve francouzštině, kromě logického pořadí slov ve větách existují i další faktory, které uspořádání slov ovlivňují. Jeden z nich je důraz, který je kladen na určitá slova ve větě, čímž se mění jejich pořadí.

Dalším faktorem může být tzv. „zvukovost“, která zajišťuje, aby slova v pořadí takovém, jakém je vyslovujeme, ladila s naším sluchem. To může vést ke změně pořadí slov ve větě za účelem dosažení zdůraznění, podobně jako je tomu ve francouzštině. Různé jazyky mají různá pravidla týkající se pořadí slov ve větách. Například ve francouzštině, jak již zmíněno výše, je pořadí slov obvykle pevnější než v češtině (můžeme říci i než ve slovanských jazycích). V jazycích, kde jsou flexivní tvary často používané, může být pořadí slov volnější, protože flexe již dostatečně označuje syntaktickou roli či pozici jednotlivých slov. Například v češtině můžeme ve větě „Otec miluje syna“ přemístit slova bez ztráty významu, protože flexe jasně naznačuje, že „otec“ je podmětem a „syna“ předmětem. Naopak ve francouzštině, kde není taková jasná flexe, by ustálené pořadí slov mohlo být důležité pro zachování srozumitelnosti. Zkoumání českého pořadí slov ve větách tak není snadné. Každý jazyk, včetně češtiny, se vyvíjí pod vlivem zvyku a vytváří si svá vlastní pravidla. (Vodička, 1876, stránky 256-258)

Pořadí slov v české větě je flexibilní, neustále se měnící, ale zároveň není zcela náhodné. Je funkční a plní několik důležitých účelů. Jedním z nich je umožnění plynulého začlenění věty do kontextu komunikace. Proto se často na začátku věty nachází slova, která navazují na předchozí text a připravují posluchače na další informace. Dále pořadí slov slouží k postupnému stupňování významu obsahu věty podle záměru mluvčího. To znamená, že to, co považuje za nejdůležitější či nejvýznamnější, často umísťuje na konec věty. Pořadí slov také pomáhá vyjádřit vztahy a sounáležitost mezi jednotlivými částmi věty. Slova, která spolu souvisí gramaticky i

významově, se obvykle umisťují vedle sebe. Kromě toho správný slovosled přispívá k zvukově plynulému a rytmickému projevu, což je důležité zejména při psané komunikaci. Přiměřené uspořádání slov pomáhá posluchači nebo čtenáři lépe porozumět významu a gramatické struktuře věty či textu a lépe se v něm orientovat. (Čechová, 2000, str. 320)

1.13.1. Definice českého podmětu

Podmět ve větě je základní člen, který se většinou nachází na začátku nebo uprostřed věty a který je nezávislý na přísudku. Jedná se o člověka, věc nebo koncept, o kterém se věta něco tvrdí nebo který vykonává určitou činnost. Může to být například někdo, kdo něco dělá (například „vojáci bojovali statečně“), nebo někdo, kdo má určitou vlastnost (například „Karel je veselý“). Podmět může být také v pasivních konstrukcích, kde vyjadřuje „předmět děje“ (například „Karel byl pochválen“). V některých případech může být podmět vyjádřen jinými výrazy ve větě, které nahrazují nebo doplňují význam podmětu.

Obvykle se podmět věty vyjadřuje pomocí podstatného jména, ale může být také znázorněn pomocí infinitivu nebo vedlejší podmětnou větou. Syntaktický nominativ je způsob, jakým se podmět věty reprezentuje, což znamená, že se používají určité tvary slov, které odpovídají nominativu ve větě. Podmět může být rovněž vyjádřen pomocí osobního zájmena, zejména pokud se na něj klade důraz nebo pokud je součástí srovnání nebo protikladu. Někdy může být podmět i nevyjádřený, což značí, že jeho význam je odvozen z kontextu nebo předchozích informací. Způsob, jakým se podmět vyjadřuje, může být ovlivněn kontextem věty a dalšími faktory, které určují, jaká slova nebo konstrukce jsou vhodné pro danou situaci. (Čechová, 2000, str. 287)

2. Praktická část

Praktická část ukazuje na konkrétních příkladech postavení podmětu ve větě. Cílem této části je porovnat postavení podmětu ve francouzském a českém jazyce, případně poukázat na odlišnosti mezi oběma jazyky. Naše hlavní zaměření bude na inverzi prezentativní, atributivní a elaborativní. V této části chceme poukázat na problémy, se kterými se český překladatel může potýkat při práci s francouzským textem. V praktické části uvádíme příklady českých a francouzských vět, které porovnáváme prostřednictvím paralelního korpusu InterCorp. Jedná se převážně o věty vyňaté z textů beletrie 20.století, které mají v InterCorpu největší zastoupení. Při vyhledávání jednotlivých jevů (konkrétně tedy inverzí) však uvidíme i jiné typy textů, které jsou v korpusu obsaženy. Jedná se například o texty právní, konkrétně například u inverze elaborativní. Tato praktická část má za cíl analyzovat primárně postavení podmětu v rámci jednotlivých inverzí.

2.1. Intercorp

„Korpus InterCorp je hlavním výstupem stejnojmenného projektu, jehož cílem je vybudovat rozsáhlý paralelní synchronní korpus pokrývající co největší množství jazyků. Na jeho tvorbě se významnou měrou podílejí pedagogové a studenti FF UK v Praze a další spolupracovníci ÚČNK. InterCorp má v řadě korpusů budovaných v ÚČNK zvláštní postavení hned v několika ohledech, zejména je přístupný pouze přes speciální rozhraní, které je naší nadstavbou nad systémem Manatee. Dalším specifikem je jeho inkrementální povaha: zatímco ostatní korpusy jsou neměnné referenční entity, objem textů i počet jazyků zpřístupněných v korpusu InterCorp se bude postupně zvyšovat.“ (převzato 20.6. 2023 z <https://wiki.korpus.cz/doku.php/cnk:intercorp>)

2.2. Úvod do praktické části

V praktické části se budeme soustředit na jednotlivé typy výše zmíněných inverzí. Naším cílem bude vyhledávat postavení slovních druhů ve větě, prostřednictvím takzvaných tagů (tag = slovní druh). Tagy jsou poziční atributy, jedná se o tzv. morfologickou značku (běžně nazývanou právě jako tag), která je sumarizací gramatické informace o hledaném slovu (pozici) v konkrétním kontextu. Možné tagy pro každý token se přiřazují na základě morfologické analýzy, výsledný tag je pak pro každý token vybrán během následné desambiguace (část (většinou automatického) procesu anotace jazykových dat, které vstupují do korpusu). Do korpusu tedy budeme jednotlivé tagy zadávat v závislosti na typu inverze, a tímto způsobem tak obdržíme různé pořadí slovních druhů, zároveň s překlady do cílového jazyka, v našem případě češtiny. V rámci vyhledávání těchto konstrukcí budeme uvádět statistiky týkající se překladu a žánru, pro který jsou jednotlivé inverze typické. Ale samozřejmě se zaměříme i na postavení prvků ve větě (primárně tedy na podmět), jak v jazyce zdrojovém, tak cílovém.

Při vyhledávání v InterCorpu využíváme tzv. „tagset“. Jedná se o soubor pravidel a hodnot, které se mohou vyskytovat v tagu. Aktuální poziční tagset užívaný v českých korpusech ČNK (dříve se používal tagset jiný) má 15 pozic, každá z nich nese informaci o jiné gramatické kategorii: ABR (abbreviation), ADJ (adjective), ADV (adverb), DET:ART (article), DET:POS (possessive pronoun (ma, ta, ...)), INT (interjection), KON (conjunction), NAM (proper name), NOM (noun), NUM (numeral), a tak dále. (<https://wiki.korpus.cz/>)

Po zadání dotazu (příklad:

`[word="."][tag="PRP"][tag=DET.*][tag="NOM"]...`) vybereme 50 náhodných vzorků pro snazší orientaci v korpusu, a budeme pozorovat, jakým způsobem jsou věty přeloženy, případně jestli bychom neměli poukázat na odlišnost, či určitý problém. V rámci každé inverze se také budeme soustředit na žánr, ve kterém se inverze vyskytuje a uvedeme konkrétní prameny.

Jedna z nevýhod, se kterou se v korpusu můžeme setkat je, že může obsahovat chyby. Měli bychom se tedy snažit je eliminovat a upřesnit tak náš dotaz pomocí negativního, či pozitivního filtru. Zatímco pozitivní filtr slouží k výběru podmnožiny konkordancí

z výchozího seznamu, negativní filtr umožňuje určité nehodící se konkordance ze seznamu vyřadit.

2.3. Rekapitulace inverzí

Předtím, než přistoupíme k samotné analytické části, zrekapitulujeme si teoretické poznatky inverzí, které jsme si pro analýzu vybrali.

V prvním případě se jedná o atributivní inverzi, u které můžeme nejčastěji ve větě vidět sloveso être následující hned za přídavným jménem, které se v této inverzi typicky nachází na iniciální pozici ve větě (*Grande est ma douleur*, ne však *Grande ma douleur est!*). Nemusí se jednat pouze o přídavné jméno, ale i například o příslovce, či předložku. Všechny tyto případy si ukážeme v naší analýze.

V druhém případě mám inverzi elaborativní, která umísťuje podmět ve většině případech na konec věty. Podmět je obecně v množném čísle a s vícero složkami (*Seuls étaient encore commercialisables, en 1953, [l'okoumé, le acajous, les faux acajous, le limbo, le doussié et l'azobé, tous bois de grande qualité]*). Je důležité zmínit, že se s touto inverzí můžeme setkat v právních textech, které jsou z velké části v korpusu zastoupeny, což si posléze také ukážeme na konkrétních příkladech v analýze.

Prezentativní inverze je konstrukce, která ve francouzštině slouží ke zdůraznění určitého prvku ve větě. V této konstrukci se sloveso a podmět přehazují, čímž vzniká opačný slovosled (tedy inverze). Prezentativní inverze se často používá pro zdůraznění začátku věty a přináší tak důraz na podmět, zájmeno či jiný výraz. Tato konstrukce se obvykle využívá v literárním stylu, vyprávění příběhů nebo pro vyjádření emocí.

2.4. Atributivní inverze v Intercorpu

V atributivní inverzi se budeme koncentrovat primárně na postavení podmětu v závislosti na adjektivu ve francouzské větě, a jeho rozdílné typy užití v českém jazyce, včetně jeho umístění, překladu atd. V analýze tedy budeme často hovořit o slovosledu a jeho možných variacích v českém jazyce. Po výběru náhodných vět (v

našem případě je konkrétní počet 50) jsme zjistili, že se v českém jazyce a jeho ekvivalencích v korpusu nejčastěji vyskytují celkem čtyři možné typy užití.

Čeština má slovosled na rozdíl od francouzštiny poměrně volný (nikoli však libovolný), tzn. nemusí být dáno stálé pořadí větných členů (například právě podmětu). Znamená to tedy, že českých slovosled není pevný. To se však nevylučuje s faktem, že i český jazyk má svůj charakteristický rys slovosledu. A tím je, že se podmět (subjekt) věty obvykle nachází na iniciální pozici, tedy na začátku věty, následovaný přísudkem (slovesem). Tuto strukturu nazýváme SVO a je základním slovosledem v češtině. V první interpretaci tedy můžeme pozorovat na uvedených překladech do češtiny, že každá věta začíná podmětem vyjádřeným podstatným jménem nebo frází v nominativu. ("Postavení člověka v řeči je jedinečné." - Podmět "postavení člověka" je umístěn na začátku věty, následovaný slovesem "je"; "Většina komentářů o turecké společnosti opakuje klišé o jedinečném postavení Turecka..." - Podmět "většina komentářů" je umístěn na začátku věty, následovaný slovesem "opakuje"), a tak dále.

Společným znakem druhého typu užití a českých překladů je skutečnost, že ve všech případech je sloveso umístěno na iniciální pozici, tedy na začátku věty, po němž následuje podmět. Umístění slovesa na začátek věty může v českém jazyce sloužit ke zdůraznění určitého jevu či informace. V české gramatice je časté, že věty začínají slovesem. Tento slovosled VSO je typický pro mnoho vět v češtině, ačkoli existují samozřejmě i jiné možné uspořádání slov v závislosti na kontextu a důrazu. Pokud se podíváme na české překlady daných francouzských vět, můžeme si všimnout, že sloveso je v každém případě umístěno na začátku: "Zůstaly" (Příklad 1), "Chyběli" (Příklad 2), "Existuje" (Příklad 3), "Je" (Příklad 4).

V další interpretaci mají české ekvivalenty společné to, že ve většině případů začínají adjektivem, či adverbialním (přísllovečným) určením, které je umístěno na iniciální pozici věty. Toto adverbialní určení pak předchází podmětu a přísudku, což je charakteristický znak pro některé typy vět v češtině. V tomto případě můžeme vidět identický slovosled v obou jazycích. Začínáme tedy adjektivem, poté následuje sloveso na posledním místě je podmět. Tento typ slovosledu je typický pro básnickou nebo archaickou češtinu, a působí tak poeticky.

Ve čtvrtém typu užití se jedná o odlišné a různé překlady do češtiny. V první řadě se jedná o tzv. nominální syntagma

(Příklad 1 a 2). Tento překlad je básnický a stručný, přičemž formálně není obsaženo žádné sloveso. V češtině se někdy v poezii a stylizované řeči vynechávají slovesa za účelem zjednodušení a zhuštění výrazu, a smysl věty je tak vyjádřen prostřednictvím nominálních frází. Dalšími překlady jsou sice věty začínající slovesem, nicméně se vyskytují s nevyjádřeným podmětem (Příklady 3 a 4). Význam francouzských adjektiv je tedy vyjádřen jinými gramatickými prostředky. Za zmínku stojí také příklad 5, tato věta ukazuje, jak se slova s opačným významem překládají a interpretují v různých jazycích, a jakým způsobem se zachovává či mění významový kontext v překladu. Ve francouzštině adjektivum "*lourde*" znamená "těžký/á". Jedná se o adjektivum, které popisuje váhu koruny na hlavě a má negativní konotace, označuje něco těžkého či obtížného. V češtině je adjektivum "*lourde*" přeloženo jako "lehký", což je jeho antonymum. Tento překlad přináší kontrast k původnímu významu a zdůrazňuje, že váha koruny na hlavě není lehká, ale právě těžká.

Po analýze slovosledu atributivní inverze v korpusu se ukázalo, že celkem 14 z 50 příkladů se jedná o první typ užití, to znamená typický slovosled SVO, podmět věty se tedy obvykle nachází na iniciální pozici, to znamená na začátku věty, a je následovaný přísudkem. Ve 14 případech z padesáti se jednalo o druhý typ užití. Zachování pozice i překladu adjektiva se projevilo u celkem 12 případů, jedná se o třetí typ užití, u kterého můžeme pozorovat totožné složení prvků ve větě. Poslední a zároveň s nejmenším počtem výskytů – celkem 10 je čtvrtý typ užití. Z toho ve 3 případech se jedná o syntagmata, ve kterých můžeme vidět tzv. elipsu slovesa neboli nominální syntagma. Další 3 případy se týkaly nevyjádřeného podmětu a ve zbylých 4 případech se jednalo o nepodstatné překlady pro naši komparativní analýzu.

Nyní nahlédněme na konkrétní příklady vzaté z korpusu. Každá interpretace jich bude obsahovat několik, abychom mohli dostatečně porovnat zdrojový a cílový jazyk, zvláště pokud se jedná o pořadí prvků ve větě.

2.4.1. Příklady z korpusu:

1. Typ užití

Příklad 1:

Unique est la condition de l' homme dans le langage.

Překlad:

Postavení člověka v řeči je jedinečné.

Příklad 2:

Nombreux sont les commentaires sur la société turque qui vantent sa place unique de « pont » entre l' islam et la laïcité , entre l' Est et l' Ouest.

Překlad:

Většina komentářů o turecké společnosti opakuje klišé o jedinečném postavení Turecka jakožto "mostu" mezi islámem a sekularismem i mezi Východem a Západem.

Příklad 3:

Rares sont les gens qui passent des heures à s' inquiéter des risques nucléaires ou à rêver d' un héritage fantastique légué par un parent inconnu.

Překlad:

Většina z nás netráví mnoho času tím, že by si dělala starosti kvůli...

Příklad 4:

Grand fut leur désappointement.

Překlad:

Zklamání bylo nesmírné.

Příklad 5:

Nombreuses sont les causes de la crise actuelle : le comportement spéculatif des marchés financiers et le développement de la demande intérieure basée sur le crédit à la...

Překlad:

Faktory současné krize jsou rozličné: mezi jinými je to spekulativní chování finančních trhů a...

Příklad 6:

Embrouillées sont les affaires et nous , nous les laissons courir.

Překlad:

Věci jsou zašmodrchané a my je necháváme tak.

Příklad 7:

Rares sont les pays qui ont pris des engagements quant aux fournisseurs de services...

Překlad:

Jen velmi malý počet zemí přijal závazky ve vztahu k poskytovatelům služeb...

Příklad 8:

Nombreux sont les experts qui partagent les inquiétudes des pétitionnaires

Překlad:

Mnozí experti mají stejné obavy jako předkladatelé petice a...

Příklad 9:

Seuls ont le droit d' être modestes les voyageurs munis de billets.

Překlad:

Jen cestující vyzbrojení jízdenkami mají právo chovat se skromně.

Příklad 10:

Basse est la pièce, mal blanchie.

Překlad:

Světnice je nízká a špatně obílená.

2. Typ užití

Příklad 1:

Seuls demeuraient les salons déserts , les quatre fenêtres grandes ouvertes et un graffiti peint à la brosse sur le mur du fond :

Překlad:

Zůstaly jen pusté salony se čtyřmi okny dokořán a nápis načmáraný na protější stěně :

Příklad 2:

Seuls manquaient les chevaux, les hennissements doux dans l'obscurité, le tintement des mors et le bruit des sabots.

Překlad:

Chyběli jen koně, tiché ržání ve tmě, cinkot uzd a klapot podkov.

Příklad 3:

Nombreuses sont les façons pour un homme et une femme de se rencontrer...

Překlad:

Existuje mnoho způsobů, jak se setkávají muž a žena...

Příklad 4:

Nombreux sont les philosophes et les penseurs que je me sens honoré de remercier...

Překlad:

Je mnoho filozofů, ekonomů a myslitelů, kterým bych rád s úctou poděkoval...

Příklad 5:

Rares sont les affaires de grande envergure qui ne sont pas passées entre ses mains, ...

Překlad:

Je jen málo afér velkého rozsahu, které jeho rukama neprošly.

Příklad 6:

Seule reste une société où ceux qui ne sont capables de rien survivent en espérant tout (quel rêve bien oriental que les génies des Mille et Une Nuits!), et où ceux qui exigent tout n'offrent rien.

Překlad:

Zbývá jen společnost, kde ti, kdo nejsou schopni ničeho, přežívají díky tomu, že doufají ve všechno (jakým východním snem jsou géniové Tisíce a jedné noci!), a kde ti, kdo požadují všechno, nenabízejí nic.

Příklad 7:

Seul subsistera le choix initial, pour lequel il refusera toute justification: acte pur, non motivé;

Překlad:

Zbude už jen výchozí volba, kterou odmítne jakkoli odůvodňovat: je to čistý akt, zcela nemotivovaný;

Příklad 8:

Nombreux sont les textes - on ne peut plus guère les appeler des romans - qui se consacrent ainsi à simplement dire les lieux et les façons possibles de les habiter.

Překlad:

Existuje celá řada textů - nelze je nazvat romány -, které jednoduše líčí místa a možné způsoby, jak je obývat .

Příklad 9:

Nombreux sont les exemples de gouvernements régionaux, généralement appuyés par le gouvernement national et associés au secteur privé et...

Překlad:

Existuje mnoho příkladů regionálních vlád, podporovaných zpravidla národní vládou, a sdružených se soukromým sektorem a...

Příklad 10:

Seule subsiste la nature humaine, triomphante , invincible.

Překlad:

Zůstává pouze lidská přirozenost, vítězná a neporazitelná.

3. Typ užití

Příklad 1:

Orientale était la gargote d' où j' étais sorti, orientales les autres boutiques tout autour , encore éclairées.

Překlad:

Orientální byl lokál, ze kterého jsem zrovna vyšel, orientální byly pořád ještě osvětlené krámy.

Příklad 2:

Innombrables furent les barques , bateaux de pêche et chaloupes qui vinrent se briser sur le rivage.

Překlad:

Bezpočet bylo bárek, rybářských lodí a člunů, které se roztrhly u pobřeží.

Příklad 3:

Noir est le ciel.

Překlad:

Černý bejvá nebe.

Příklad 4:

Grande est la richesse du monde: chaque corporation, que dis-je? chaque parti politique pourrait avoir sa flore particulière.

Překlad:

Velké je bohatství světa; každá živnost, ba co dím, každá politická strana by mohla mít svou vlastní flóru.

Příklad 5:

Prodigieuse est la force de l' art!

Překlad:

Strašná je síla umění !

Příklad 6:

Dur est le peuple ordinaire de ces cantons!

Překlad:

Bezcitný je zdejší sprostý lid!

Příklad 7:

Présente est la muraille , sa surface rugueuse , constellée de grumeaux.

Překlad:

Přítomná je zeď, její drsný povrch, plný krupiček .

Příklad 8:

Débonnaire est le père Krupsky.

Překlad:

Dobrotivý je páter Krupský.

Příklad 9:

Caractéristique est l'évolution du grylle, du fameux grylle, familier déjà au Moyen Age, celui des psautiers anglais, celui de Chartres et de Bourges.

Překlad:

Charakteristický je vývoj „ grylla “, proslulého grylla z anglických žaltářů a ze žaltáře chartreského a bourgeského , postavy známé už ve středověku.

Příklad 10:

Belle est la croix désirée, la croix de Malte, interdite la croix gammée, la croix de De Gaulle, la croix de Lorraine, ...

Překlad:

Krásný je křižovnický kříž, žádoucí maltézský kříž, zakázaný hákový kříž, pak de Gaullův kříž, Lotrinský kříž...

4. Typ užití

Příklad 1:

Vifs sont tes yeux et claire ton haleine!

Překlad:

Jasný tvůj dech a čistý hled!

Příklad 2:

Seules comptent la discipline et l' obéissance.

Překlad:

Žádná vášeň, žádné sny ... jen disciplína a poslušnost.

Příklad 3:

Grande fut ma tentation de le rattraper et de lui demander ce qui m' avait valu sa salive en pleine figure.

Překlad:

Byla jsem ve velkém pokušení dohonit ho a zeptat se, za co vděčím té slině do tváře.

Příklad 4:

Sincère fut sa confession, comme sa contrition et son ferme propos que rien de tel ne se répéterait plus jamais.

Překlad:

Vyznal se upřímně, s lítostí a s dokonalým předsevzetím, že se už nikdy nebude nic takového opakovat.

Příklad 5:

Lourde est le poids de la couronne sur ta tête.

Překlad:

Není lehké ležet hlavě, která má korunu na vrcholu své hlavy.

2.4.2. Souhrn typů užití v atributivní inverzi:

Po uvedených příkladech a korpusové analýze můžeme tvrdit, že pokud jde ve francouzštině o atributivní inverzi, tedy větu začínající adjektivem a s následně inverzním slovosledem, je v češtině nejčastějším ekvivalentem slovosled začínající slovesem, po kterém následuje zmíněné adjektivum a nakonec podmět. Se stejným číslem se však vyskytuje zároveň 1. typ užití. V češtině je slovosled poměrně volný, ale typicky začíná podmětem na začátku věty, následovaným přísudkem. Toto uspořádání je označováno jako SVO a je základním slovosledem v češtině. Ve francouzštině je slovosled pevnější a často umísťuje adjektivum před podmět, což vede ke specifické struktuře, která se liší od českého slovosledu. Při analýze 50 náhodně vybraných vět se

objevily čtyři hlavní typy ekvivalentů v českém jazyce, které reflektují různé slovosledy a gramatické struktury. Konkrétní příklady ukazují různé interpretace a slovosledy mezi francouzštinou a češtinou. Každý příklad ilustruje specifickou interpretaci, která odráží gramatické a jazykové rozdíly mezi oběma jazyky. Zvláštní pozornost je věnována i básnickým a stylizovaným větám, kde se může objevit vynechání slovesa pro zhuštění výrazu.

Nyní přejdeme k typům textů, ve kterých se atributivní inverze vyskytuje. Na grafových zobrazeních v korpusu můžeme vidět největší výskyt takzvaných non-fiction textů, tedy literatura založená na faktech. Nemalý počet také obsahuje fikce, titulky, a dokonce náboženské texty, tedy překlady Bible. Důvodem největšího výskytu non-fiction žánru může být právě zdůraznění určitého faktu, či informace, na kterých je tato literatura založená. Jak již zmíněno, non-fiction texty často kladou důraz na přesné a věrné vyjádření faktů a informací. Při překladech těchto textů je důležité zachovat věrně nejen obsah, ale i formu, což zahrnuje i správný slovosled a interpretaci vět.

2.5. Elaborativní inverze v Intercorpu

Elaborativní inverze je specifická inverze, která umísťuje podmět na konec věty. Podmět může být četný, tedy složen z vícero složek, ale nemusí tomu tak být v každém případě. Na příkladech vzatých z korpusu si ukážeme obě varianty. Je také důležité zmínit, že v elaborativní inverzi se sloveso ve většině případech nachází na iniciální pozici, dále následuje příslovce, příslovečné výrazy či adjektivum, na posledním místě pak následuje podmět. Sloveso se samozřejmě nachází i ve složených časech (například *passé composé*), v tomto případě jdou první pomocná slovesa *être* či *avoir*, poté příslovce či adjektivum, následně přídělné minulé a poté podmět (*Sont également bienvenues les dispositions...*). Občas ho ale také může předcházet adjektivum či příslove (*Seuls étaient commercialisables [l'oukoumé, les ajacous...*).

Vzhledem k tomu, že u elaborativní inverze máme vícero možností, jak slovosled v korpusu analyzovat (složené časy, jednoduché časy, četný podmět, jednoduchý podmět atd.), rozdělíme si tuto analýzu na tři části. Nejprve budeme v InterCorpu vyhledávat věty ve složených časech, poté v časech jednoduchých, a na závěr uvedeme příklady s několikačetným podmětem (kde se budou vyskytovat jak časy složené, tak jednoduché). Tyto závěrečné příklady budou vycházet z předchozích dvou

dotazů. U každé části uvedeme konkrétní příklady a na závěr provedeme jednotné shrnutí, kde zároveň zmíníme nejčastější typy ekvivalence v českém jazyce, jako tomu bylo u inverze atributivní. Uvedeme opět také druh textů a zdůvodníme jejich výskyt.

Začneme tedy první částí, tzn. elaborativní inverze vyskytující se ve složených časech. Postupně budeme uvádět příklady u každé části a následně provedeme jednotné shrnutí.

A. Příklady z korpusu se složenými časy:

Příklad 1:

Sera pareillement défini le champ de l'expression temporelle.

Překlad:

Pole časových výrazů bude definováno obdobně.

Příklad 2:

Sont notamment visées les mesures qui subordonnent l'importation ou l'écoulement, à tout stade de commercialisation...

Překlad:

Vztahuje se zejména na opatření, která vážou dovoz nebo odbyt dovážených produktů ve kterémkoli stádiu jejich uvádění na trh...

Příklad 3:

Sont toutefois exclus les ménages...

Překlad:

Výjimku tvoří domácnosti, pokud...

Příklad 4:

Sont notamment concernées les agences décentralisées et externes, qui, je le crains...

Překlad:

To zahrnuje decentralizované a externí agentury, kde je, jak se obávám...

Příklad 5

Sont également concernés les DRAM présentés dans des modules ou cartes de mémoire (standard) ou autrement assemblés...

Překlad:

Patří sem rovněž DRAM obsažené v paměťových modulech (ne zakázkových) nebo paměťových deskách...

Příklad 6:

Sont aussi inclus les cas où les destinataires d'un service sont dans l'obligation d'obtenir une autorisation de leurs autorités compétentes ou...

Překlad:

To zahrnuje rovněž případy, kdy příjemci služby mají povinnost získat povolení od svých příslušných orgánů nebo učinit prohlášení u těchto orgánů, aby...

Příklad 7:

Sont également inclus les contributions à court terme dues par les anciens pays adhérents à la CECA en liquidation...

Překlad:

Sem jsou zahrnuty také krátkodobé příspěvky, které bývalé přístupové země dluží ESUO v likvidaci.

B. Příklady z korpusu s jednoduchými časy:

Příklad 1:

Viennent ensuite les services publics, auxquels chacun doit avoir accès: services sociaux, logement, soins de santé, etc.

Překlad:

Potom jsou tu veřejné služby, ke kterým musí mít každý přístup: sociální služby, bydlení, zdravotní péče apod.

Příklad 2:

Viennent ensuite l'inégalité d'accès aux offres d'emploi / le manque d'offres adéquates (56 %), le refus d'offrir un emploi à...

Překlad:

Dalšími v pořadí byly: nerovná dostupnost nabídek práce, případně nedostatek vhodných nabídek práce (56 %), ...

Příklad 3:

Vient ensuite la question de la participation des pays tiers: nous sommes tout à fait d'accord sur le principe de faciliter...

Překlad:

Zatřetí, účast třetích zemí : plně souhlasíme se zásadou usnadnění...

Příklad 4:

Reste enfin la question du comité consultatif sur les normes dans la vie publique ...

Překlad:

Dále je tu pak otázka poradního výboru pro normy veřejného života ...

Příklad 5:

Disparaît notamment l'idée d' une assurance qui, via une garantie financière, devait permettre aux victimes de...

Překlad:

Pozoruhodné je rovněž vymizení pojistného, které by mělo formu finanční záruky a usnadnilo by kompenzaci obětí námořních katastrof.

Příklad 6:

Reste donc le cas irlandais.

Překlad:

Tak nám zbývá Irsko.

Příklad 7:

Réclame également un calendrier visant à combler l' écart de rémunération entre les femmes et les hommes...

Překlad:

Dožaduje se rovněž programu pro odstranění stávajících rozdílů mezi mzdami žen a mužů...

C. Příklady z korpusu s četným podmětem

Příklad 1:

Suivirent aussitôt **les embrassements, les serremments de mains**, une joie générale fusa...

Překlad :

Hned nato ho začali objímat, tisknout mu ruku, radost byla všeobecná a překypující...

Příklad 2 :

Défilent ainsi **les savanes de l'Afrique, la tour Eiffel, Big Ben, le Taj Mahal** dans un cosmopolitisme primaire qui a toutes les allures d'un prospectus touristique bon marché.

Překlad :

Před očima uplývá africká savana, Eiffelova věž, Big Ben, Tádž Mahal v prostoduchém kosmopolitismu, který se podobá lacinému katalogu cestovní kanceláře.

Příklad 3 :

Est notamment interdite l'indication de **marques, de brevets ou de types ou l'indication** d' une origine ou d' une production déterminée.

Překlad :

Zvláště se zakazuje uvádět ochranné známky, patenty, typy nebo určitý původ nebo výrobce.

Příklad 4:

Ont définitivement disparu **les sélections, les hiérarchies ou les structures de connaissances** prétendument valables pour tous et en tout temps, à savoir l'universel totalisant.

Překlad :

Výběr, hierarchie a struktury znalostí platné pro všechny a stále, tj. totalizující univerzality, definitivně zmizely.

Příklad 5:

Sont notamment visés la politique agricole et l'élargissement, le développement rural et régional et la création d'emplois.

Překlad:

Týká se zejména zemědělské politiky a rozšíření, rozvoje venkova a regionálního rozvoje a vytváření pracovních příležitostí.

Poznámka:

V uvedených příkladech (větách/souvětí) se ve všech případech vyskytuje adjektivum či adverbium, které se objevuje na různých pozicích (ve francouzštině se ve většině případech nachází hned za slovesem, v češtině je pak jeho pozice různá). Na tento prvek se však soustředit nebudeme, jelikož pro naši komparativní analýzu není klíčovým.

2.5.1. Souhrn analýzy elaborativní inverze:

Po analýze postavení podmětu v Intercorpu jsme zjistili, že se v českém jazyce vyskytují celkem 3 možné ekvivalenty. První z nich je postavení podmětu na iniciální pozici, poté následuje přísudek. Můžeme tedy říci, že se jedná o klasický slovosled, který můžeme nazývat také jako základní, či objektivní. (Příklad: *Sont également interdites les mesures nationales permettant une péréquation entre les prix des produits visés à l'article 1er*. = **Vnitrostátní opatření** umožňující vyrovnání cen produktů uvedených v článku 1 **jsou rovněž zakázána**, nebo *Sera pareillement défini le champ de l'expression temporelle* = **Pole časových výrazů bude definováno** obdobně). Tento slovosled je obecně v češtině nejčastější. V naší analýze se ale celkem objevilo 7 případů z 50.

Druhým jevem, který je zároveň nejčastější, je VSO slovosled, tedy podobný, či identický slovosled, který se objevuje ve francouzském jazyce. Jedná se o slovoslednou variantu základního vzorce SVO, což opět potvrzuje naši myšlenku, že má čeština vysokou míru slovosledné flexibility. Je důležité zmínit, že varianty VSO slovosledu v českém jazyce se vyskytují proto, aby rozlišily kontext, situaci, styl či funkční zatížení, a zároveň vyjádřily určité zdůraznění, či postoj mluvčího. Tuto teorii si můžeme potvrdit pomocí příkladů vzatých z korpusu (*Sont également visées les substances mises sous contrôle dans le cadre de l'action commune 97/396/JAI du 16 juin 1997 relative à l'échange d'informations, à l'évaluation des risques et au contrôle des nouvelles drogues de synthèse*. = **Jsou** zde rovněž **zahrnuty látky** podléhající kontrole na základě společné akce č. 97 / 396 / SVV z 16. června 1997 o výměně informací...). Na tomto příkladu můžeme pozorovat zdůraznění určitého faktu, či důležité informace. Právě například v těchto situacích tedy čeština používá slovosled VSO. (<https://www.czechency.org>) Celkem se tedy objevilo 39 případů z 50, v kterých je tedy na prvním místě sloveso a poté následuje podmět, jako je tomu u francouzštiny.

Ve třetím a zároveň posledním ekvivalentu se vyskytoval nevyjádřený neboli implicitní podmět, jako můžeme vidět u tohoto příkladu: [*Suivirent aussitôt les embrassements, les serremments de mains*], *une joie générale fusa*. = Hned nato ho začali objímat, tisknout mu ruku, radost byla všeobecná a překypující. Zde si tedy můžeme všimnout, že několikanásobný podmět ve francouzské větě „*les embrassements, les serremments de main*“ je nahrazen slovesy a zároveň se setkáváme i s podmětem nevyjádřeným (Hned nato ho začali objímat – nevyjádřený podmět „oni“). Důvodem českého překladu může být fakt, že takto vyjádřená věta zní v českém jazyce přirozeněji, nebo je zkrátka kladen důraz na určitou informaci, která má důležitější význam. Doslovný překlad se zachováním pořadí prvků („*Následovala rychlá objetí a potřásání rukou a všeobecná radost*“.) je možný, nicméně ubývá na jeho přirozenosti.

Další příklad v rámci třetího jevu je následující: [*Reste cependant un aspect positif*]: *la résolution des problèmes à long terme faciliterait la résolution des problèmes à court terme*. = **Dobré na tom je**, že řešení těchto dlouhodobých problémů by přispělo k vyřešení problémů krátkodobých. V rámci této věty není plně vyjádřen podmět, je jím skrytý výraz „to“, které zde funguje jako podmět neosobní, či implicitní (nepřítomný) a referuje tak na předchozí kontext, či situaci. Na rozdíl od francouzské věty, kde je podmět explicitní, tzn. vyjádřený, v našem případě konkrétně „un aspect“. Celkem se v rámci třetího jevu objevili 4 věty/souvětí s nevyjádřeným podmětem. Pro shrnutí můžeme pomocí uvedených příkladů konstatovat, že má francouzský jazyk tendenci vyjadřovat podmět explicitně pomocí podstatného jména, zatímco čeština často používá neosobní způsob vyjádření podmětu (např. použitím neosobního zájmena "to" nebo pouhým naznačením kontextu).

Analýza postavení podmětu ve větě pomocí InterCorpu poukazuje na zajímavé rozdíly mezi českým a francouzským jazykem. V českém jazyce jsme identifikovali celkem tři možné jevy postavení podmětu. První jev představuje klasický slovosled s podmětem na iniciální pozici, což je nejběžnější slovosled v češtině obecně. Druhý jev, který má největší výskyt, je VSO slovosled, který je téměř identický se slovosledem ve francouzštině a naznačuje vysokou míru slovosledné flexibility v češtině. Třetí jev zahrnuje nevyjádřený (implicitní) podmět, což je prvek, který se v českých větách pravidelně vyskytuje.

Typy textů:

V rámci elaborativní inverze vidíme velké zastoupení právních textů. Nejhlavnějším důvodem je, že právní texty vyžadují přesnost a formálnost. Použití elaborativní inverze a specifického slovosledu může pomoci přesně vyjádřit právní formulace a definice, aby nedocházelo k nedorozuměním. Slovosled a struktura vět v právních textech jsou důležité pro zachování právního významu a interpretace. Překladatelé se snaží co nejvěrněji přeložit obsah, což může zahrnovat i zachování specifických struktur.

Pokud se budeme soustředit na podmět v právních textech, můžeme konstatovat, že právní texty často používají specifické termíny pro označení podmětu, například právnické osoby, subjekty s určitými právními povinnostmi nebo práva. Tato omezení mohou ovlivňovat slovosled ve větě. V právních textech je obzvláště důležité, aby podmět byl jasně a přesně definován, aby nedocházelo k nedorozuměním nebo nejasnostem. Slovosled může být tedy upraven tak, aby zdůraznil tuto preciznost a vyváženost ve formulaci právních ustanovení.

2.6. Prezentativní inverze v intercorpu

Prezentativní inverze je jev, který je typický pro malou skupinu sloves nazývaných jako „prezentativní“. Jejich užití záleží na kontextu, zejména v souvislosti v inverzních větách. Obecně u této inverze rozdělujeme slovesa na 4 skupiny. Slovesa existenční, kde se objevují slovesa jako *être* či *se tenir* (*Se tiendra ensuite un banquet.*) Slovesa změny stavu, do kterých spadají slovesa jako *cesser* nebo *naître* (*Alors cessa le bruit.*). Třetí skupinou jsou slovesa změny místa, zahrnují slovesa jako *entrer* nebo *sortir* (*Entre alors un soldat.*). A nakonec slovesa určité události či jevu, tuto skupinu tvoří slovesa jako jsou například *briller* či *sonner* (*Sonnèrent 3 heures.*). Tyto slovesa zmiňujeme, abychom se na ně mohli v korpusu soustředit a v rámci této inverze uvést konkrétní příklady. Budeme se samozřejmě převážně soustředit na podmět a jeho postavení v závislosti právě na těchto slovesech.

Jelikož se věty v prezentativní inverzi se vyskytují z velké části ve vedlejších větách, v různých časech, (*J'attends [qu'arrive le plombier], Je ne peux pas rejoindre Paul mais j'attends [que vienne son frère]...*) budeme právě tyto věty pomocí InterCorpu analyzovat. Zaměříme se opět na překlady do češtiny a porovnáme

s francouzštinou. Vzhledem k tomu, že se v prezentativní inverzi vedlejší věty vyskytují nejčastěji v subjunktivu, budeme věnovat začnou část také tomuto času.

Ve francouzštině se prezentativní inverze také spojuje s neosobními konstrukcemi, kde je podmět „il“ vypuštěn a věta začíná inverzním slovesem („*Est alors arrivé un malheur.*“, místo *Il est alors arrivé un malheur.*“) V češtině jsou podobné jevy vyjádřeny například bezpodmětnými větami nebo pasivními konstrukcemi, kde je podmět vypuštěný nebo přesunutý, například "Začalo pršet". Na tyto konstrukce tedy v naší analýze také poukážeme a uvedeme konkrétní příklady.

Rozdíl mezi prezentativní a elaborativní inverzí ve francouzštině není pouze v samotném slovosledu, ale spíše v jejich účelu a kontextu. I když se může zdát, že slovosled v obou typech inverze je podobný (tj. s podmětem následujícím po slovese), jejich použití a efekt jsou lehce odlišné. Prezentativní inverze se používá ke zdůraznění určitého slova nebo syntagmatu. Často se objevuje ve formálních psaných textech, jako je literatura nebo novinové články. Především je ale používána v mluveném projevu pro formální situace nebo v uměleckých dílech (např. v básních). Elaborativní inverze se používá k vyjádření významu, rytmu nebo stylu věty. Často se objevuje v literatuře, zejména ale ve zmíněných právních textech, nebo aké poezii, kde může přidat estetický prvek nebo důraz na význam a závažnost slov. Elaborativní inverze tak může být méně běžná v každodenním psaném nebo mluveném projevu. Jejich samotné názvy odrážejí také jejich specifické využití a účel v rámci francouzské gramatiky a stylistiky. Název "prezentativní (nebo také prezentní) inverze" naznačuje, že tento typ inverze je používán k "představení" nebo zdůraznění určitého prvku ve větě. "Prezentní" zde odkazuje na to, že tímto způsobem inverze lze "představit" nebo vyčlenit určitý prvek, jako je podmět nebo určité slovo, v rámci komunikace. Název "elaborativní inverze" naznačuje, že tento typ inverze se používá k "rozvinutí" nebo estetickému zpracování věty. "Elaborativní" zde odkazuje na to, že prostřednictvím této inverze lze větu "rozvinout" nebo jí dodat významový charakter, často vhodný pro literární či právní kontext.

Další odlišností mezi elaborativní a prezentativní inverzí je, že prezentativní inverze ve tvorbě vět často používá adverbia (*Alors entra un soldat dans la pièce, Est alors arrivé un malheur, Malheureusement manquent encore plusieurs élèves...*) Adverbium se nachází na buď na iniciální pozici ve větě, či následuje za slovesem.

V Elaborativní inverzi si však můžeme všimnout užití adverbia i adjektiva (*Est seule / seulement acceptée la carte de crédit*).

Obecně lze říci, že prezentativní inverze ve francouzštině má určité podobnosti s českým slovosledem. Můžeme říci, že jsou si tyto slovosledy nejpodobnější ze všech předchozích zmíněných inverzí. Při analýze této inverze a jejího překladu do češtiny je možné pozorovat některé podobné syntaktické rysy, které jsou typické pro oba jazyky. V případě prezentativní inverze ve francouzštině se často setkáme s obráceným slovosledem ve vedlejších větách, kde je podmět umístěn za slovesem. Podobným způsobem se může slovosled měnit i v českém překladu. I když je tedy slovosled v obou jazycích velice podobný, analýza prostřednictvím korpusu může odhalit jemné rozdíly v užívání a funkci této konstrukce ve francouzštině a češtině. Důležité je zaměřit se na různé aspekty a kontexty, ve kterých se tyto věty objevují, abychom mohli lépe porozumět jejich gramatickým a sémantickým vlastnostem v obou jazycích.

Naši analýzu nejprve začneme vedlejšími větami, ukážeme si pár příkladů a zdůrazníme jednotlivé způsoby, či odlišnosti a podobnosti mezi oběma jazyky. Poukážeme také na různé způsoby překladů do českého jazyka, stále v rámci postavení podmětu ve větě.

Příklady vedlejších vět a jejich ekvivalenty v českém jazyce:

Příklad 1:

Les méthodes de production doivent être adaptées aux limites **qu'impose la pauvreté**.

Překlad:

Výrobní postupy se musí přizpůsobit limitům, jež stanoví chudoba.

Příklad 2:

Il se mit à touiller pour voir se mélanger l'écume de la crème au sombre liquide **que contenait le verre**.

Překlad:

Začal míchat a pozoroval, jak ve sklenici splývá černá tekutina se smetanou.

Příklad 3:

L'enfant sait que ce qu'elle fait, elle, c'est ce que la mère aurait choisi que fasse son enfant, si elle avait osé, si elle en avait la force, si le mal **que faisait la pensée** n'était pas là chaque jour, exténuant.

Překlad:

Dítě ví, že dělá jen to, co by matka chtěla, aby její dítě dělalo, kdyby si troufla, kdyby měla tu sílu, kdyby ji to pomyšlení den co den tolik nebolelo a nevyčerpávalo.

Příklad 4:

Il attendit **que cessent les applaudissements** puis leva les mains pour saluer.

Překlad:

Počkal, až umlkne potlesk, pak zdvihl ruku na pozdrav.

Příklad 5:

Et je vous prie de remarquer que c'est le même vin **que buvait le procureur** de Judée.

Překlad:

Dávejte pozor, je to stejné víno, jaké pil prokurátor Judeje.

Příklad 6:

Supposer que tous les musulmans pensent la même chose parce qu'ils ont la même religion est une erreur aussi grossière que de croire savoir **que pensent les juifs**, les chrétiens ou d'autres.

Překlad:

Předpokládat, že všichni muslimové díky svému náboženskému založení přemýšlejí stejně a že mají „kolektivní mysl“ namísto jednotlivých myšlenek, je stejně velkou chybou jako předpokládat, že známe mysl Židů, křesťanů či kohokoliv jiného.

Příklad 7:

Sur leurs bancs, les fidèles ouvrirent leurs bréviaires et se mirent à chanter une lente mélodie sans paroles dans laquelle je ne pus distinguer aucun rythme, aucun ordre, et qui rappelait les sons accidentels **que produit le vent** lorsqu'il fait...

Překlad:

Věřící v lavicích otevřeli zpěvníky a začali zpívat táhlou melodií beze slov , melodií , ve které jsem nemohl najít žádný rytmus a řád a která spíš připomínala nahodilé zvuky větru , rozechvívajícího

Příklad 8:

Cependant que l'eau chauffait et **que bouillait le lait**, elle apprêta les assiettes de façon à les porter à la salle à manger.

Překlad:

Zatímco se vařila voda a svařovalo mléko, Nana si chystala nádobí, které odnese do jídelny.

Příklad 9:

Au fur et à mesure **que mûrissait sa grossesse**, elle paraissait se détacher inéluctablement de la réalité extérieure et se tourner au dedans d'elle-même en un secret et permanent dialogue avec le bébé.

Překlad:

S postupem těhotenství se Clara neodvratně vzdalovala realitě a nořila se do svého vnitřního života, v tajemném, stálém dialogu s dítětem.

Příklad 10:

C'est la télépathie, faculté **que possèdent les nourrissons** mais qu' ils perdent au fil des ans, en apprenant à communiquer verbalement.

Překlad:

Tohle je telepatie. schopnost kterou novorozenci mají v nejranějším období života ... ale kterou většinou ztrácí s narůstajícím používáním ...

Příklad 11:

C'est curieux, les mutations **que subit un établissement** de ce genre selon que l'on s'y rend l'après-midi ou la nuit ou même le matin.

Překlad:

Je zvláštní, jak se takovýhle podnik mění podle toho, jestli tam jde člověk odpoledne, večer, nebo dokonce ráno.

Příklad 12:

Elle n'a jamais rien lu de moi, ai -je dit en rougissant un peu, mais de plus en plus satisfait du tour **que prenait la conversation.**

Překlad:

Nikdy jsem jí nic svého nepřečetl, řekl jsem a trochu se začervenel, ale byl jsem čím dál spokojenější, kudy se náš rozhovor ubírá.

Příklad 13:

Il se trouve que c'est aussi le siège de la Fondation Rosslyn **que dirige ma grand-mère.**

Překlad:

Žije tam správkyně kaple. A ta je také vedoucí Rosslynské společnosti. " Odmlčel se. " A je to moje babička. "

Příklad 14:

Dire comme Marilyn French que les femmes ne jouissent d'aucune liberté, qu'une immense toile d'araignée contrôle chacun de leurs gestes, c'est rendre inexplicables l'écho et la popularité **que rencontrent les protestations féministes.**

Překlad:

Tvrdit, jako to dělá Marilyn Frenchová, že ženy jsou zcela nesvobodné a každý jejich pohyb je spoutaný obrovskou kontrolní sítí, činí nesrozumitelným ohlas a popularitu, jichž se jim na feministických setkáních dostává.

Příklad 15:

Il se leva brusquement du canapé, se dirigea sur ses pattes de derrière vers la console **que surmontait un miroir**, enleva avec ses pattes de devant le bouchon d' une carafe, versa de l'eau dans un verre...

Překlad:

Nečekaně seskočil z pohovky, došel na zadních k toaletnímu stolku, přední packou vytáhl zátku z karafy, nalil do sklenice vodu, napil se...

Příklad 16:

Il avait suffi **que surgisse l'instant** espéré pour que tout effet fût annulé.

Překlad:

Stačilo, aby nastal vytoužený okamžik, a efekt byl ten tam.

Komparativní analýza podmětů ve francouzských větách a jejich českých ekvivalentech ukazuje, že většina podmětů je přímo přeložitelná a odpovídá si jak z hlediska formy, tak významu. V českých překladech je zpravidla zachován význam a obsah původní francouzské věty. Například ve větě "*Il se mit à touiller pour voir se mélanger l'écume de la crème au sombre liquide que contenait le verre*" je překlad "Začal míchat a pozoroval, jak ve sklenici splývá černá tekutina se smetanou", kde je zachován původní význam věty. Nicméně se zde opět setkáváme s vynecháním explicitního podmětu (il) v českém překladu. V českém jazyce je často preferováno jednodušší vyjadřování, které takzvaně minimalizuje slovosled a odstraňuje tak zbytečná slovesa nebo vazby. Vynechání podmětu a přímé přenesení akce může přispět k přímočařejšímu a plynulejšímu stylu vyjádření.

Užití subjunktivu ve vedlejších větách:

Ve větách můžeme vidět také užití již zmíněného subjunktivu. Ve francouzštině může vést k bohatšímu a mnohoznačnějšímu pojetí věty, kde mluvčí může skrze subjunktiv vyjádřit různé stupně pravděpodobnosti, přání, či zdůraznit dynamiku děje nebo události. V souvislosti s podmětem ve větě a užitím subjunktivu je možné se zaměřit na jejich vzájemný vliv a význam. Ve francouzštině může použití subjunktivu ovlivnit i celkovou syntaktickou strukturu věty. V některých případech může subjunktiv vyžadovat zavedení zvláštních konstrukcí nebo spojek, které by v češtině nebyly nutné. Například, konstrukce "*il faut que*" vyžaduje subjunktiv, zatímco v češtině můžeme použít jednodušší formy, jako je "muset/musí". Nyní vezmeme v potaz určité příklady, které ve svých větách užívají subjunktiv, a zdůrazníme jeho vliv na podmět ve větě. Zároveň znovu porovnáme oba jazyky.

Příklad č. 3 "*que fasse son enfant*" používá subjunktiv ve vedlejší větě, která je závislá na hlavní větě vyjadřující matčino přání nebo volbu. Tato konstrukce subjunktivu může být ve francouzštině používána pro vyjádření dějů, které se mají

odehrát podle něčí vůle nebo přání, což zde vyplývá z kontextu věty. Subjunktiv tedy zde funguje jako nástroj pro vyjádření vztahu závislosti mezi hlavním podmětem ("*la mère*") a podmětem ve vedlejší větě ("*son enfant*").

Příklad č. 6 „*Supposer que tous les musulmans pensent la même chose*“ používá subjunktiv k zdůraznění kritiky generalizace a předsudků. Ve srovnání s českým překladem, kde se používá konjunktiv ("předpokládat"), zde francouzština explicitně zdůrazňuje subjektivitu a neopodstatněnost takového tvrzení.

Příklad č.10 „*C'est la télépathie, faculté que possèdent les nourrissons mais qu'ils perdent au fil des ans...*“ Francouzština využívá subjunktivního vyjádření ("perdent") v souvislosti s podmětem "*les nourrissons*", což naznačuje možnou ztrátu schopnosti telepatie s narůstajícím věkem. V češtině subjunktivní význam není přímo vyjádřen, ale podmět "*novorozenci*" naznačuje období, během kterého je telepatie přítomná, a také může naznačovat pozdější ztrátu této schopnosti s postupem času.

V příkladu č.11 „*C'est curieux, les mutations que subit un établissement de ce genre...*“ můžeme vidět užití subjunktivu v souvislosti s podmětem „*un établissement de ce genre*“, což ukazuje na možné změny v podniku v závislosti na době návštěvy. V češtině je subjunktivní význam v tomto případě předán spíše pomocí slovesné konstrukce "mění se", ačkoli podmět "*takovýhle podnik*" může naznačovat variabilitu ve vývoji podniku v závislosti na čase návštěvy.

Příklad č. 14 „*Dire comme Marilyn French...*“ opět používá subjunktiv ("*que les femmes ne jouissent d'aucune liberté*"), který ve francouzštině posiluje výpověď o omezení svobody žen jako silné, subjektivní, možná kontroverzní tvrzení. V češtině je v tomto příkladu vyjádřeno méně emotivně a spíše více deskriptivně ("že ženy jsou zcela nesvobodné").

Nyní uvedeme příklady s typickými slovesy pro tuto inverzi. Konkrétně zmíníme slovesa ze 4 uvedených skupin a budeme se soustředit na podmět a jeho postavení v závislosti právě na těchto slovesech.

Příklady s existenčními slovesy:

Příklad 1:

Restait ensuite le problème final: celui de l'unité de la matière.

Překlad:

Nakonec tedy zbyl poslední, nejdůležitější problém - jednota hmoty.

Příklad 2:

Existe toutefois le danger de tomber dans l'excès inverse et de devenir prisonnier d'un thème et d'une optique qui noirciraient au-delà du vraisemblable la réalité d'autrefois.

Překlad:

Hrozí však nebezpečí, že upadneme do opačného extrému a otrocky se zaměříme nejedn o téma a jeden pohled, který by vykreslil minulost v mnohem temnějších barvách, než by odpovídalo skutečnosti.

Příklad 3:

Là est la perfection, l'accord avec sa condition, la reconnaissance et le respect de l'homme.

Překlad:

V tom tkví dokonalost, v souznění s vlastním údělem, v uznání a respektování člověka.

Příklad 4:

Ainsi fut la nuit des fiançailles et du condamné à mort.

Překlad:

Byla tedy noc svatby a noc na smrt odsouzeného.

Příklady se slovesy vyjadřující změnu stavu:

Příklad 1:

Alors commençaient l' abstraction et la difficulté en effet, car la famille du malade savait que...

Překlad:

Tady pak začínala abstrakce a obtíž, protože rodina věděla, že...

Příklad 2:

Ainsi naquit la nature morte proprement dite.

Překlad:

Tak se zrodilo zátiší v pravém slova smyslu.

Příklad 3:

Commença alors une attente nerveuse de plusieurs jours.

Překlad:

Nastalo napjaté čekání, které se protáhlo na několik dní.

Příklad 4:

Finies aussi les tentations, les fantasmes de sodomie, finies les pollutions nocturnes.

Překlad:

Je konec pokušením, sodomitským preludům a nočním polucím.

Příklady se slovesy změny místa:

Příklad 1:

Donc revinrent les hommes d'armes avec leurs madrépores aveuglés par la lumière dure du poste de garde.

Překlad:

Přišli tedy zbrojnoši se svými madreporami, oslepenými ostrým světlem strážnice.

Příklad 2:

Ensuite partit le groupe du camp des fils d' Ephraïm avec ses armées.

Překlad:

Dále táhl po oddílech prapor tábora Efrajimovců.

Příklad 3:

Ensuite défila une kyrielle de gens, parmi lesquels Nikolaï Ivanovitch, que l'on venait d'arrêter uniquement à cause de la jalousie et...

Překlad:

Pak následoval dlouhý řetěz vyšetřovaných a mezi jinými byl předvolán i Nikolaj Ivanovič, kterého právě zatkli díky jeho omezené a...

Příklad 4:

Aussitôt tombée la poussière, le livre s'ouvre, comme impatient de montrer les gravures qu'il contient et qui prennent un relief surprenant...

Překlad:

Knihy se sama otvírá, sotva ze sebe setřese prach, jako by už netrpělivě chtěla ukázat rytiny, jež se v ní skrývají a...

Příklady se slovesy událostí či jevů

Příklad 1:

Puis éclata la musique criarde d'un disque fatigué, l'obscurité se fit et les publicités apparurent sur l'écran.

Překlad:

Pak se rozezněla vřískavá hudba z obehnané desky, hlediště ztemnělo a na plátně se objevily reklamy.

Příklad 2:

Ainsi se passa son après-midi, puis la soirée avec une partie de belote à dix centimes la mise et le jour suivant...

Překlad:

Tak mu uběhlo i odpoledne a večer při desetníkovém mariáši a další den, ...

Příklad 3:

Ensuite résonna une voix furieuse, celle du Lapin, en train de crier :

Překlad:

Někdo se zlostně rozkřikl - byl to Králík...

Příklad 4:

Ensuite reprenait le sommeil en symbiose, si doux.

Překlad:

Pak zase nastoupil spánek ve dvou, tak sladký.

Jak jsme již zmiňovali v teoretické části, věta v prezentativní inverzi má takzvaný existenciální účinek. To znamená zdůrazňuje přítomnost či nepřítomnost referentu subjektu v popisované situaci. V důsledku toho má prezentativní inverzní věta velmi často za následek, že do popisované situace uvádí referent, který bude v centru tematického vývoje, což nazýváme právě prezentativním efektem.

I když se podmět obvykle nachází na podobné pozici za slovesem v obou jazycích, existují malé rozdíly a nuance, které mohou ovlivnit interpretaci a styl vět. Například ve větě „*Restait ensuite le problème final: celui de l'unité de la matière.* = Nakonec tedy zbyl poslední, nejdůležitější problém - jednota hmoty. V tomto případě český překlad upravil strukturu věty tak, aby zdůraznil poslední problém a jeho podstatu, což ovlivnilo umístění podmětu a celkovou vyváženost věty. Stylistické prvky mají zkrátka významný vliv na umístění podmětu ve větě během i během překládání ze zdrojového do cílového jazyka. Příklady, které jsme uvedli výše ukazují, jak mohou různé stylistické aspekty ovlivnit strukturu věty a umístění podmětu v cílovém jazyce. Úkolem překladatelů je pak flexibilně přistupovat k úpravám struktury vět a umístění podmětu, aby zajistili přesný a efektivní překlad v cílovém jazyce.

V rámci prezentativní inverze jsme také zmiňovali neosobní konstrukce, kde je podmět „il“ vypuštěn a věta začíná inverzním slovesem. V češtině existují podobné jevy, které mohou vyjádřit situace bez přímého uvedení podmětu. Jedním z nich jsou bezpodmětné věty, kde není podmět explicitně uveden. Další možností v češtině jsou pasivní konstrukce, kde je podmět implicitní nebo se nachází až na konci věty. Například „Byla otevřena nová restaurace.“ neuvádí přímo, kdo restauraci otevřel, což je podobné vynechání nebo posunutí podmětu jako ve francouzštině. V češtině se často používají bezpodmětné věty nebo pasivní konstrukce k vyjádření obecných pravidel, zákazů nebo jevů, kde je podmět nebo jeho výrazový ekvivalent vypuštěný či

přesunutý. Pokusíme se uvést konkrétní příklady z InterCorpu a následně je okomentovat.

Příklad 1:

Est notamment interdite l'indication de marques, brevets ou types, ou celle d'une origine ou d'une provenance déterminée.

Překlad:

Zejména je zakázáno uvádět obchodní značky, patenty, typy, určitý původ nebo výrobu...

Tento konkrétní příklad z InterCorpu představuje typickou neosobní konstrukci ve francouzštině, která využívá prezentativní inverzi pro vyjádření obecného pravidla nebo zákazu. V plné verzi by tedy měla znít „*Il est interdite...*“, místo toho je tedy podmět implicitní a není vyjádřen v textu. V pasivní konstrukci v českém jazyce je typicky podmět přenesený nebo implicitní, což můžeme vidět na uvedených příkladech („Je zakázáno...“). Podmět, který by mohl být ve větě aktivní, by byl například "Uvádění obchodních značek, patentů, typů, určitého původu nebo výroby", ale v tomto případě je pasivní konstrukce použita k tomu, aby se důraz kladl na zakázání těchto činností obecně. V pasivní konstrukci je důležité přesunutí důrazu na akci (zde "je zakázáno uvádět") a na objekt akce (zde "obchodní značky, patenty, typy, určitý původ nebo výrobu").

Příklad 2:

Reste bien entendu la question de savoir qui sera habilité à pratiquer une mort assistée.

Překlad:

Jistěže, je otázka, komu má být umožněno asistovaně zemřít.

Ve francouzském originálu se opět nachází neosobní konstrukce (správná formulace by měla znít *Il reste entendu la question...*), která naznačuje existenci něčeho (v tomto případě otázky) bez určení konkrétního podmětu. Český překlad zachycuje významový obsah původní věty, avšak existují aspekty, které lze vylepšit. Například, v českém překladu by bylo vhodné použít gramaticky přesnější konstrukci, která lépe vyjadřuje významový obsah a strukturu původní věty.

2.6.1. Shrnutí prezentativní inverze:

Celkově můžeme konstatovat, že analýza prezentativní inverze v Intercorpu ukazuje zajímavé lingvistické porovnání, odlišnosti, ale také spoustu podobností mezi oběma jazyky. Analýza specifických skupin prezentativních sloves a jejich vlivu na strukturu věty nám umožňuje lépe porozumět syntaktickým a sémantickým nuancím této inverze. Slovesa existenční, slovesa změny stavu, slovesa změny místa a slovesa události či jevu mají různý dopad na uspořádání věty a důraz na podmět. Zároveň se ukazuje, že jak prezentativní inverze ve francouzštině, tak i její ekvivalenty v češtině, jako jsou bezpodmětné věty či pasivní konstrukce, slouží k vyjádření důležitých prvků ve větě a mohou být klíčové pro estetický a významový charakter textu. Důkladné porovnání a analýza těchto konstrukcí v rámci korpusu nám poskytuje hlubší vhled do funkcí a kontextů, ve kterých se tyto jevy vyskytují v obou jazycích, což může přispět k bohatšímu pochopení francouzské a české gramatiky a stylistiky.

Závěr

Diplomová práce s názvem *Vyjádření podmětu v současné francouzštině* má za cíl provést důkladnou analýzu postavení podmětu ve francouzštině s důrazem na specifické inverze, a to jak v teoretickém, tak praktickém kontextu. Naše práce je celkem rozdělena na dvě hlavní části. V rámci teoretické části jsme se věnovali základní definici věty, různým typům vět a jejich struktuře. Zároveň jsme se soustředili na roli a význam podmětu v syntaktických konstrukcích. Důkladně jsme se zaměřili na různé aspekty postavení podmětu, včetně jeho pozice ve větě, užití v různých syntaktických strukturách a jeho vztah k ostatním slovním kategoriím.

Dalším důležitým bodem naší teoretické analýzy bylo zkoumání inverzí podmětu, které představují klíčový syntaktický prvek ve francouzštině. Podrobně jsme se zabývali různými typy inverzí podmětu, včetně inverzí slovesných konstrukcí s "příponovým" podmětem a převážně také inverzí nominálního podmětu. Zvláštní důraz jsme kladli na elaborativní, stylistické, atributivní, lokativní, způsobové a prezentativní inverze.

Tyto inverze jsme pak důkladně analyzovali prostřednictvím dat z korpusu InterCorp, a aplikovali jsme tak naše teoretické poznatky. Tato analýza nám umožnila rozebrat a uvést konkrétní příklady inverzí podmětu ve francouzštině, a porovnat tak český a francouzský jazyk. Konkrétně tedy odlišnosti, ale také podobnosti těchto dvou jazyků. Pro naši analýzu jsme si vybrali konkrétně atributivní, elaborativní a prezentativní inverzi.

Nejprve naše práce poskytuje komplexní analýzu atributivní inverze ve francouzských větách a jejich českých ekvivalentů. Ze závěru vyplývá, že při překladu do češtiny dochází k různým slovosledným a gramatickým úpravám v závislosti na konkrétním typu věty. Korpusová analýza odhalila čtyři hlavní typy ekvivalentů v českém jazyce, přičemž každý z nich reflektuje specifický slovosled a gramatickou strukturu.

Analýza elaborativní inverze ukázala, že čeština a francouzština mají různé slovosledné charakteristiky, ale také sdílejí určité podobné prvky, což poukazuje na slovoslednou flexibilitu obou jazyků. Právní texty se ukázaly jako důležitý kontext pro

studium slovosledu, jelikož právní formulace vyžadují přesnost a formálnost, což se může odrážet i ve slovosledu. Prezentativní inverze představuje významný jev ve francouzské gramatice a stylistice. Tento jev je spojen s různými slovesnými skupinami, které určují kontext a účel inverze. Analýza pomocí korpusových dat a srovnání s českým jazykem ukázala podobnosti a rozdíly v užívání a funkci této konstrukce. Užití subjunktivu ve vedlejších větách ve francouzštině přináší jemné nuance a významové odstíny, které mohou být v českých překladech interpretovány různými způsoby.

Na závěr lze říci, že naše analýza napomáhá k hlubšímu porozumění francouzské syntaxe a specifických jevů spojených s postavením podmětu ve větách.

Résumé

La mémoire, intitulée *L'expression du sujet en français contemporain*, vise à faire une analyse approfondie du statut du sujet en français en mettant l'accent sur des inversions spécifiques, à la fois dans un contexte théorique et dans un contexte pratique. En général, notre travail est divisé en deux parties principales. Dans la partie théorique, nous avons discuté de la définition de base d'une phrase, des différents types de phrases et de leur structure. Parallèlement, nous nous sommes concentrés sur le rôle et la signification du sujet dans les constructions syntaxiques. Nous avons examiné en profondeur divers aspects du statut du sujet, notamment sa position dans la phrase, son utilisation dans différentes structures syntaxiques et sa relation avec d'autres catégories de mots.

Un autre élément important de notre analyse théorique a été l'étude des inversions de sujet, qui représentent un élément syntaxique clé en français. Nous avons examiné en détail les différents types d'inversions du sujet, y compris les inversions des constructions verbales avec un sujet "suffixé" et, de manière prédominante, les inversions du sujet nominal. Nous avons mis l'accent sur les inversions élaboratives, stylistiques, attributives, locatives, de manière et présentatives.

Nous avons ensuite analysé ces inversions en profondeur à l'aide des données du corpus InterCorp, en appliquant nos idées théoriques. Cette analyse nous a permis d'analyser et de donner des exemples concrets d'inversions de sujet en français, comparant ainsi les langues tchèque et française. Plus précisément, les différences mais aussi les similitudes entre les deux langues. Pour notre analyse, nous avons choisi spécifiquement l'inversion attributive, élaborative et présentative.

Tout d'abord, notre travail fournit une analyse complète de l'inversion attributive dans les phrases françaises et ses équivalents tchèques. La conclusion montre que des modifications verbales et grammaticales différentes se produisent lors de la traduction vers l'anglais en fonction du type de phrase. L'analyse du corpus a révélé quatre types principaux d'équivalents en langue tchèque, chacun reflétant un ordre des mots et une structure grammaticale spécifiques.

L'analyse de l'inversion élaborative a montré que le tchèque et le français ont des caractéristiques de concordance des verbes différentes, mais qu'ils partagent également certains éléments similaires, ce qui indique la flexibilité de la concordance des verbes dans les deux langues. Les textes juridiques sont devenus un contexte important pour l'étude de l'ordre des mots, car les formulations juridiques exigent précision et formalité, ce qui peut se refléter dans l'ordre des mots. L'inversion présentative est un phénomène important dans la grammaire et la stylistique françaises. Ce phénomène est associé à différents groupes de verbes qui déterminent le contexte et l'objectif de l'inversion. L'analyse des données de corpus et la comparaison avec la langue tchèque ont montré des similitudes et des différences dans l'utilisation et la fonction de cette construction. L'utilisation du subjonctif dans les clauses subordonnées en français apporte des nuances subtiles et des nuances de sens qui peuvent être interprétées de différentes manières dans les traductions tchèques.

En conclusion, notre analyse contribue à une meilleure compréhension de la syntaxe française et des phénomènes spécifiques associés à la position du sujet dans les phrases.

Bibliografie

- Abeillé, A., & Godard, D. (2021). *Grande Grammaire du Français*. Arles, Actes Sud, Paris: Imprimerie nationale éditions.
- Ashby, W. J. (1999). *Au Sujet de Quoi? La Fonction Du Sujet Grammatical, Du Complément d'objet Direct, et de La Construction Présentative En Français Parlé*. *The French Review*
- Bally, C. (1944). *Linguistique générale et linguistique française*. Berne: Imprimerie Benteli S.A., Berne-Bumpliz.
- Bally, C. (1944). *Linguistique générale et linguistique française (2e éd. entièrement refondue)*. Berne: A. Francke .
- Danon-Boileau, L. (1989). *LA DÉTERMINATION DU SUJET*. *JSTOR*, stránky 39-72.
- Delesalle, S. (1974, Mai). *Langue française*. *JSTOR*
- Flament, D. (22. février 2011). *L'entrée thème/rhème du glossaire de Comenius*. Presses universitaires de Paris Nanterre, stránky 61-64.
- Gournay, L. (2016). *Les auxiliaires modaux et l'inversion du sujet nominal*. stránky 165-183.
- Lahousse, K. (2003). *La complexité de la notion de topique et l'inversion du sujet nominal*. *CAIRN*, stránky 111-136.
- Maradin, J.-M. (2018). *L'inversion du sujet en français contemporain*. CNRS & Paris Diderot
- Martinet, A. (1985). *Thème, Propos, Agent et Sujet*. *JSTOR*, stránky pp. 207–20.
- Olivier Bonami, D. G.-M. (1999). *Constituency and word order in French subject inversion*. V D. G.-M. Olivier Bonami, *Constraints and Resources in Natural Language Syntax and Semantics*. Stanford: CA: CSLI Publications.

Sandberg, V., & Egerland, V. (2009). *La « règle » Grammaticale, l'usage et l'intuition. Sur La Référence Du Sujet Implicite Dans Des Constructions Détachées En Français et En Italien*. Neuphilologische Mitteilungen, stránky 319-44.

Simone, D. (1974). *L'étude de la phrase*. JSTOR.

Vodička, T. (1876). *Něco o Českém Pořádku slov ve Větech*. JSTOR, stránky 256-73.

Čechová, Marie a kol.: *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: ISV, 2000.

Houžvičková H., Hoffmanová J. (2012). *Čeština pro překladaře*. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta.

Elektronické zdroje:

<https://www.korpus.cz/kontext/>

<https://www.czechency.org/slovník/>

<https://wiki.korpus.cz/doku.php/:cnk:intercorp>